

Apocalipsis

Camepũre ahri deco dũhse wahatire marine masigũ yeahye Jesucristo

¹ Ahri pũpũ Jesucristo marine tiquiro masigũ yerire yahu ojoagũ niája. Mari Pacũ pehe tire yahu dutiro cũahye tiquirore, tiquiro yequinare tiquiro cahacjẽnare masigũ ye dutiro. Sa yero mianota dũhse wahatire masigũ yeri tiquiro. Mehenogã dũhsatjiãno nine sa wahato. Jesucristore tiquiro sa cũgũ tiquiro pehe angelre tire yũhũre Ñure yahu dutiro oho. ² Sa yegũ yũhũ Ñu ijipihtiyere yũhũ ihñarire yahu ojoagũ niája. Cohãcjũ ye yahuducuyere Jesucristo ye buheyere yahu ojoagũ niája.

³ Ahri pũpũ camepũre dũhse wahatire yahu ojoagũ niája. Mehenogã dũhsatjiãno nine ahri ijipihtiyere sa wahato. Sa ye ijipihtiyequina ahri pũre buheyequina, yũhũ yahurire quehnoano tũhoyequina ahri pũ nidiro saha yeyequina bucuyequina ijijeta.

Siete cururi cjẽnare Jesu yequina cahme-coañequinare ojoa ohoahye Ñu

⁴ Yũhũ, Ñu mũsare siete cururi cjãnare Jesu yequinare Asia yehpa cjãnare ojoa ohoaja: Cohãcjũ tiquiro cahĩne mehna mũsare quehnoa dutiaja. Sa yena tiquiro yedohoye mehna quehnoano ijiya mũsa. Tiquiro panopũta sa ijiducuriquiro ijie tiahye. Yojopũ gũhũre sa ijiducure. Camepũ ahtarota. Tiquiro pũhtoro dujiro poto ijiyequina

siete pagu bajueyequina ijire. Tiquina cahñe mehna musare quehnoa dutiaja tja. ⁵ Cristo tiquiro cahñe mehna musare quehnoa dutiaja tja. Cohãcjũ yere ni mehono marieno yahuriquiro ijire tiquiro. Sa yero tiquiro yariari bato tiquiro masa majari bato ne pari turi yariasi tiquiro. Sa yero ijipihtiyequina ahri yehpa cjẽna pãhtoa tiquina bui pãhtoro ijire tiquiro. Marine cahño tiquiro dii cohãri mehna mari ñañene coseri tiquiro. ⁶ Sa cosero marine pãhtoa sõri tiquiro. Marine pahia wahagũ yeri tja. Cohãcjũ mari Pacu tiquiro yere yeatiquinare marine sa sõri tiquiro. Ijipihtiyede decori “Tutuagu ijire mũhũ”, ni ño peoducueta ijipihtiyequina tiquirore. Ijipihtiyequina pãhtoro sa ijiducure tiquiro. Sata ijiaho.

⁷ Quehnoano wacũ masi cohteya musa. Ehmeo cururi watoa dijia tarota Cristo. Tiquiro sa ahtagũ ihñaeta ijipihtiyequina. Tiquirore quẽ biha wejẽdiquina gũhũ tiquirore ihñaeta. Sa ye tiquiro ahtagũ ihñañe ahri yehpa cjẽna ijipihtiyede cururi cjẽna tutuaro utieta. Sata utiaho.

⁸ Ohõ saha nine mari pãhtoro Cohãcjũ: “Yũhũ ijipihtiyere bajumehnedigu ijiaja. Sa yegu ijipihtiyere pihtigũ yeacjũ ijiaja. Tutua yũhdũdcagũ ijiaja yũhũ. Panopũ gũhũre sa ijiducue tii. Yojopũ gũhũre sa ijiducuaaja. Came ahtaũtja”, nine Cohãcjũ.

Cristore asi siteriquirore tiquiro ihñarire yahuahye Ñũ

⁹ Yũhũ Ñũ musa acayũ Jesu yaquiro ijiaja. Sa yegu musa yero saha yũhũ gũhũ Jesu yere yũhũ yeri buhiri ñano yũhdũhũ. Sa yegu musa yero

saha yuhure tiquina sa ñano yepegũta Jesu yedohoye mehna Jesure cohãedu. Mari ihcãno saha tiquiuro pũhoro ijiro cjãna ijiana ijiaja mari. Ya dihta cjẽna tiquina cohãrigũ ijigũ Patmo wame tiri nũcũopũ ijiaja. Cohãcjũ yere, Jesucristo tiquiuro buheri gũhare apequinare yuhũ buheri buhiri ohõpũ tiquina cohãrigũ ijiaja. ¹⁰ Ohõpũ yuhũ ijigũ ihcã deco domingo ijigũ Espiritu Santo yuhure quehẽnopũ ihñono nidi. Tiquiuro sa ihñogũ yuhũ behero peherũ tutuaro yahuducuro ca tari. Corneta tutuaro bisiro saha tutuaro bisiro ca tari tiquiuro yahuducuye. ¹¹ Ohõ saha nino ca tari yuhũ tũhogũ:

—Yuhũ ijipihtiyere bajumehnedigũ ijiaja. Sa yegũ ijipihtiyere pihtigũ yeacjũ ijiaja. Yojobũ mãũ ihñatire ojoati pũpũ ojoa ohõña. Mãũ sa ojoa ohõri bato siete cururi cjẽnare Cohãcjũ yequinare ohoya ti pũre. Tiquina siete cururi Asia dihtapũ ijiiye macari cjẽna ijire. Efeso cjẽnare, Esmirna cjẽnare, Pérgamo cjẽnare, Tiatira cjẽnare, Sardis cjẽnare, Filadelfia cjẽnare, Laodicea cjẽnare mãũ ihñatire ojoa ohoya, nino ca tari yuhure.

¹² Tiquiuro sa nigũ tũhogũ majaredũcaũ yuhure yahuducuriquiore ihñagũ tũhũ. Sa majaredũcagũ siete sihãñe pacare tiquina duhu peoye cjũre uru mehna tiquina yeri cjũre ihñãũ. ¹³ Ti cjũ watoa ducuriquiore masũno yero saha bajuriquiore ihñãũ. Tiquiuro yoari suhtiro dahpocãripũ esari suhtirore sañariquiuro ijiri. Sa yero uru mehna tiquina yeri cahsero mehna tiquiuro cutiro bui tũã dihoriquiro ijiri. ¹⁴ Sa ye tiquiuro poari buhsa cohoru yero saha yehseri. Sa ye tiquiuro caperi peca pohna yero saha asiri. ¹⁵ Sa ye tiquiuro dahpocãri bronze wame tiye come asiye come yero saha asi

siteri. Broncere peca mehna tiquina quehnoano ujãa weri bato tire wahtere quehnoano asi paha dutiye. Ti quehnoano wahtenohriro yero saha tiquiro dahpocãri quehnoano asi siteri. Sa yero tiquiro yahuducuye peo tutuaro cuari peo yero saha tutuaro bisiro ca tari. ¹⁶ Tiquiro omoca potopehe siete ñahpicoha pacare cãori. Sa yero tiquiro duseropu ñoseni pjĩ puã peheri siori pjĩne cuhñuri. Sa yero asũ deco cãno tiquiro tutuaro asi sitero saha tiquiro wãhdoa tutuaro asi siteri.

¹⁷ Sa yegu tiquirore ihñagu tiquiro dahpocãri cahapu doque quehe saã yariariquiro yero saha. Yuhu sa doque quehe sagũ ihñano tiquiro potopehe cã omoca mehna yuhure duhu peo ohõ saha nidi:

—Cueracãhña. Yuhu ijipihiyere bajumehnedigu ijiaja. Sa yegu ijipihiyere pihigũ yeacju ijiaja. ¹⁸ Catigu ijiaja yuhu. Yariarigu ijimi. Yojopure ihñaña. Ijipihiyere decori sa catiducugu ijiaja yuhu. Pari turi masagu masare pari turi yarieragũ ye masiaja yuhu. Sa yegu masare yariariquina tiquina ijiropu wahaeragũ ye masiaja yuhu. ¹⁹ Sa yegu yojopu wahatire ihñagu, ojoa ohõña. Cameru dũhse wahati gũhure ihñagu ojoa ohõña muhu. ²⁰ Ahri siete ñahpicoha pacare yuhu poto pehe yuhu caoye pacare yahutja mahure. Sa yegu siete sihãne pacare tiquina duhu peoye cju uru cju gũhure yahutja. Ohõ saha ijiye yahuyere panopu cãena masare ne yahuera tii. Ohõ saha ijire ti: Siete ñahpicoha paca siete cururi cãena yeequina puhtoã ijiye nine, mari queoye mehna buhegũ. Sa ye siete sihãne pacare tiquina duhu peoye cju siete cururi cãena yeequina ijiye nine, mari queoye mehna

buhegũ, nidi yũhũre.

2

Efeso cjẽnare Jesu yequinare ojoa oho basa dũca dutiahye Nũre

¹ Sa ni tuhasa ohõ saha ni nemori yũhũre ojoa dutiriqũro:

—Efeso cjẽna yeequina, tiquina pũhtoro gũhũre ohõ saha ni ojoa oho basaya mũhũ: “Yũhũ omoca poto pehe siete ñahpicoha pacare cũogũ ijiaja. Sa yegũ siete sihã docoye cjũ watoa tinigũ ijiaja. Sa tinigũ ijigũ mũsare ohõ saha ni yahuaaja: ² Ijipihtiye mũsa yerire masi pehoaja. Yee ijiatire mũsa tutuaro dahrarire, yũhũre mũsa wacũ tutua duhuerari gũhũre quehnoano masiaja. Nãñene yeriquinare mũsa ihña yabigũ gũhũre masiaja. Sa yena ‘Jesu buhe dutiro tiqũro cũrina ijiaja’, nimediquinare queoro tiquina buheragũ ihñana, ni mehoñequina tiquina ijigũ masidi mũsa. ³ Yeere mũsa yeri buhiri mũsa ñano yũhdũepenata ihcãno sahari mũsa Efeso cjãna. Sa yena yũhũre ne duhuerari mũsa. ⁴ Sa quehnoano yena ijiepenata ihcãnore queoro yerari mũsa. Ahri ijire ti: Yũhũre mũsa quehnoano cahĩ mũhtariro saha yojopũre yerare mũsa. ⁵ Yũhũre mũsa cahĩ mũhtarire wacũña mũsa tja. Yojopũre yũhũre mũsa cahĩeda cjũrire wacũña. Sa yena mũsa ñañe yerire bũjũa witiya. Tire duhuya. Sa duhuna, yeere mũsa ye mũhtariro sahata yeya tja. Mũsa ñañe yerire mũsa duhueragũ sojaro mehna sihãriare yũhũ duhu peodũ mũsa ya dũre yũhũ dapodũre ne cohãutja. (Sa nigũ ohõ saha ni yahugũ niaja mũsare. Mũsa

to cjãna yũhũre cohãboaga. Sa cohãna to punota pihtinata m̃sa ñaũe yeyere duhuerana.) ⁶ Yũhũre cahĩeda cjũna ijiepenata ahrire quehnoano yeri m̃sa: Nicolaita wame tiyequinare ñaũequinare ihña yabire m̃sa. Yũhũ gũhũ tiquinare ihña yabi-aja. ⁷ Cahmo tina ijire m̃sa. Sa yena m̃sa ye cururi cjẽnare yeequinare Espĩritu Santo tiquiro yahurire tũhoya m̃sa. Ohõ saha nine tiquiro: ‘Ijipihtiyequinare Jesure wacũ tutua duhueyequinare Cohãcjũ ya wese paraĩso wame tiro cjãdu dũcare ihya dutiitja. Tu dũca catigũ yeye ijire’, nine Espĩritu Santo”, ni yahu ojoa oho basaya Efeso cjẽna yeequinare, tiquina pũhtoro gũhũre.

Esmirna cjẽnare Jesu yequinare ojoa oho basa dutiahye Ñure

⁸ Esmirna cjẽna yeequinare, tiquina pũhtoro gũhũre ohõ saha ni ojoa oho basaya m̃hũ: “Yũhũ ijipihtiyere bajumehnedigũ ijiaja. Sa yegũ ijipihtiyere pihtigũ yeacjũ ijiaja. Yariaa wahũ. Pari turi catiaja tja. Sa yegũ ohõ saha ni yahuaja m̃sare: ⁹ M̃sa ñano yũhdũre masiaja. Pejecũona m̃sa ijigũ gũhũre masiaja. Sa ijiepenata Cohãcjũ yere quehnoañene pajiro cũore m̃sa. Apequina pehe ‘Judio masa ijiaja’, nimediquina ni mehonẽquina ijire. Tiquina m̃sare ñano quti yerire masiaja. Tiquina Satana yequina ijire. ¹⁰ Yojopũre m̃sa ñano yũhdũatire cueracãhña. Tũhoya m̃sa. Watĩno m̃sare Cohãcjũre duhu dutiro ihquẽquina m̃sa mehna cjẽnare peresu ye dutirota. Pũa omope decori waro ñano yũhdũnata m̃sa. Tiquina sa ñano yegũ m̃sare tiquina sa wejẽ duepegãta

yuhure, yee gũhure cohãedacãhña. Mũsa sa yuhure cohãedagũ ihñagũ ijipihtiye decori Cohãcjũ cahapũ mũsare sa ijiducugũ yeitja. ¹¹ Cahmo tina ijire mũsa. Sa yena mũsa ye cururi cjẽnare yeequinare Espíritu Santo yahurire tuhoya mũsa. Ohõ saha nine tiquiro: ‘Ijipihtiyequina Jesure wacũ tutua duhueyequina pecapũ wahasi. Tiquina yariari bato pecapũ wahasi’, nine Espíritu Santo”, ni ojoa oho basaya Esmirna cjẽna yeequinare, tiquina pũhtoro gũhure.

Pérgamo cjẽnare Jesu yequinare ojoa oho basa dutiahye Ñure

¹² Pérgamo cjẽna yeequinare, tiquina pũhtoro gũhure ohõ saha ni ojoa oho basaya mũhũ: “Yũhũ ñoseni pjĩ pũa peheri siori pjĩne cũogũ ijiaja. Mũsare ohõ saha ni yahutja: ¹³ Mũsa yerire, mũsa ya maca cjẽna tiquina yeri gũhure masiaja. To cjẽna pũhtoro Satana ijire. To cjẽna Satanare ño peoyequina Antipare yeere quehnoano yahuriquiore wejẽdi. Tiquirore tiquina sa wejẽgũ ihñaepenata yuhure ne wacũ tutua duhuerari mũsa. ¹⁴ Mũsa sa wacũ tutua duhuerapenata mehenogã yuhure yũhdũdcari mũsa. Ihquẽquina mũsa mehna cjẽna Balãa ye buheyere cahmene. Panopũ Balac wame tiriquiro pũhtoro ohõ saha ni buhee tiri Balãa pehe: ‘Israe masare yũhdũdca duana “Cohãcjũ ijire”, mũsa niñe queoyere ño peo mũsa duhu peo ihyayere ihya dutiya tiquinare. Sa yena numia mehna ñano yegũ yeya tiquinare’, ni buhee tiri Balãa mũnano. Panopũ tiquiro yeriro saha yojopũ gũhure ñano yegũ yere ihquẽquina mũsa mehna cjẽna apequinare. ¹⁵ Sa ye tiquina

yero saha apequina m̄sa mehna cjēna Nicolaita wame tiyequina ye buheye pehere cahmene. ¹⁶ Sa yena m̄sa ñañe yerire duhuya m̄sa. M̄sa sa duhueragũ ihñagũ sojaro mehna m̄sa caharũ wahagũ, sa ñano yeyequina mehna cahmequeitja yũhũ d̄seropũ ijiri pjĩ ñoseni pjĩ mehna. ¹⁷ Cahmo tina ijire m̄sa. Sa yena m̄sa ye cururi cjēnare yeequinare Esp̄ritu Santo tiquiro yahurire t̄hoya m̄sa. Ohõ saha nine tiquiro: ‘Ijipihtiyequinare Jesure wacũ tutua duhueyequinare maná wame tiye ihyayere uhm̄se cjē ihyayere ohoutja. Yehseye utã paca gũhare ohoutja tiquinare. Ti utã pacarũre wahma wamene yũhũ ojoa ohõati utã paca ijirota. Apequina ti wamene ne masisi. Ti utã pacare neñequina dihita ti wamene masieta’, nine Esp̄ritu Santo”, ni ojoa oho basaya Pérgamo cjēna yeequinare, tiquina p̄htoro gũhare.

Tiatira cjēnare Jesu yequinare ojoa oho basa dutiahye Ñure

¹⁸ Tiatira cjēna yeequinare, tiquina p̄htoro gũhare ohõ saha ni ojoa oho basaya m̄hũ: “Yũhũ Cohãcjũ macũ yũhũ caperi peca pohna yero saha asire. Sa ye yũhũ dahpocãri bronze wame tiye come tiquina wahteri come yero saha asi sitere. M̄sare ohõ saha ni yahuaja.

¹⁹ M̄sa yerire masiaja yũhũ. Cohãcjũre, apequina gũhare m̄sa cahĩdire, yũhare m̄sa cohãedarire, apequinare m̄sa yedohorire, ñano yũhd̄epenata yũhare m̄sa duhuerarire masiaja. Coã waropũ m̄sa yeriro yũhd̄oro yojopũ pehere quehnoano ye nemona nine m̄sa. Ti gũhare masiaja yũhũ.

²⁰ MUSA sa quehnoano yena ijiepenata ohõ saha yuhure yuhduducari musa: Jezabe wame tiricoro ‘Cohãcjã yere yahugo ijiaja’, ni mehoricoro musare ticoro ñano buhegã tãhona ticorore tuhtierari musa. Ni meho buhero yeequinare yuh cahacjẽnare numia mehna ñano yegã yere. Sa yero ‘Cohãcjã ijire’, tiquina niñe queoyere apequna ño peo, tiquina duhu peoe tiri ihyayere. Ti ihyayere yeequinare ihya dutire ticoro.

²¹ Ticoro ñañene bujua witiatire cohtenimi. Yuh sa cohtepegãta umua mehna ticoro ñano yeyere duhu duerari.

²² Yuhure tãhoya musa. Ticorore dohatigã yeitja. Ticoro mehna ñano yeriquina gũhure dohatigã yeitja. Sa ye tiquina tutuaro ñano yuhdũeta. Sata yeitja tiquinare ticoro mehna tiquina ñano yerire tiquina bujua witieragã, tire tiquina duhueragã.

²³ Sa yegũ ticoro pohne wejẽitja. Yuh sa yegã ihñañe ijipihtiyequina yeequina yuh quehnoano masigũ ijigũ masieta. Masa tãhotuyere tiquina tutuaro cahmeñe gũhure masiaja. Yuh sa masiñene masieta tiquina ticorore yuh buhiri dahregã ihñañe. Ijipihina musa ñañene yeri buhirire buhiri dahreitja musare. Sa yegũ musa quehnoañene yeri wapa pehere quehnoano yeitja musare.

²⁴ Apequna musa mehna cjẽna Tiatira cjẽna ticoro ye buheyere cahmedari. MUSA pehe Satana ye buheyere ‘Panopũ tiquiro yahuerari jiri’, tiquina niñe buheyere cahmedari musa. Sa yegũ musa pehere duti nemosi yuh.

²⁵ Ahri dihitare ye duti nemoutja musare: MUSA cahapũ yuh tojoa tato pano yuh buheyere musa masidire ne mehenogã duhueracãhña.

26-27 Ijipihtiyequina ñañene duhuyequinare, yeere sa yeducuyequinare pũtoa sũtja. Yũhũ Pacũ yũhũre tiquiro pũhtoro sũriro sahata mũsa gũhũre pũtoa sũtja. Ijipihtiye yehpari cjẽna bui pũtoa sũtja mũsare. Sa pũtoa sajãna, mũsa docapũ ijiiyequinare ijipihtiye yehpari cjẽnare tutuaro dutinata mũsa. Dihi suturire mari yucũgũ mehna pohagũ duita wahtiro saha tiquina duita pihtia wahaeta. ²⁸ Sa yegũ mũsare yeere ne duhuyequinare ñahpicoha bohrea mũja tariare ohoutja mũsare. Sa yegũ mũsa mehna ijitja yũhũ.

²⁹ Cahmo tina ijire mũsa. Sa yena mũsa ye cururi cjẽnare yeequinare Espĩritu Santo tiquiro yahurire tũhoya mũsa”, ni ojoa oho basaya Tiatira cjẽna yeequinare, tiquina pũhtoro gũhũre.

3

Sardis cjẽnare Jesu yequinare ojoa oho basa duti-ahye Ñure

¹ 'Sardis cjẽna yeequinare, tiquina pũhtoro gũhũre ohõ saha ni ojoa oho basaya mũhũ: “Yũhũ siete pagũ bajueyequinare Cohãcjũ yequinare cũogũ ijiaja. Sa yegũ siete ñahpicoha pacare cũogũ ijiaja. Mũsare ohõ saha ni yahuaja:

Mũsa yerire masiaja. Ohõ saha ni tũhotumene apequina mũsare: ‘Tiquina Cohãcjũ yere quehnoano ye pehoyequina ijire’, ni tũhotumene mũsare apequina. Tiquina sa ni tũhotuepegãta Cohãcjũ yere quehnoano yerare mũsa. ² Sa yena quehnoano yeya mũsa ‘Ñañene yeari’, nina. Cohãcjũ yere mũsa masidire quehnoano wacũña, ‘Tiquiro yere duhuari’, nina. Cohãcjũ

ihñagũ quehnoano ye pehoerare m̄sa. ³ Sa yena yeere m̄sa t̄ho m̄htarire quehnoano wacũña m̄sa. Sa wacũna yeere yeya. M̄sa ñañe yerire duhuya. Ȳh̄h̄ nino saha m̄sa yeragũ wacũeno mehna m̄sare buhiri dahreitja. Yaqueriquiro wacũeno mehna tiquiro yaquero sajãriro saha m̄sare wacũeno mehna buhiri dahreitja. ⁴ Ihquẽquina m̄sa mehna cjẽna Sardis cjẽna ñañene yeducuerare. Wete marieni suhtirore m̄sa sañaboriro saha ti ñañe yeyere piha duerare m̄sa. Sa quehnoana ijina, yehseri suhtiro sañana ȳh̄h̄ mehna ijinata m̄sa pehe. ⁵ Ijipihtiyequina yeere duhueyequina sata yehseye suhti sañaducuyequina ijietã. Sa yeye ȳh̄h̄ mehna sa ijiducuatiquina wamene tiquiro ojoa ohõri tjup̄h̄ tiquina gũh̄h̄ tiquina wamene ojoa ohõnohriquina ijietã. Tiquina wamene tiquiro ojoa ohõrire cosesi ȳh̄h̄. Ȳh̄h̄ Pac̄h̄ ihñonop̄h̄, angele gũh̄h̄ tiquina ihñonop̄h̄ yeequina m̄sa ijirire yahutja tiquinare.

⁶ Cahmo tina ijire m̄sa. Sa yena m̄sa ye cururi cjẽnare yeequinare Espíritu Santo tiquiro yahurire t̄hoya m̄sa”, ni ojoa oho basaya Sardis cjẽna yeequinare, tiquina p̄htoro gũh̄h̄re.

Filadelfia cjẽnare Jesu yequinare ojoa oho basa dutiahye Ñure

⁷ Filadelfia cjẽna yeequinare, tiquina p̄htoro gũh̄h̄re ohõ saha ni ojoa oho basaya m̄h̄h̄: “Ȳh̄h̄ ñañe marieḡh̄ ijiaja. Poto yeḡh̄ ijiaja. Davi m̄n̄ano panop̄h̄ cjũno sawire tiquiro c̄oboriro saha, masare tiquiro p̄htoro ijirop̄h̄ tiquiro p̄oboriro saha yeitja ȳh̄h̄. Sa yeḡh̄ Cohãcjũ tiquiro p̄htoro ijirop̄h̄ sajãtore ȳh̄h̄ p̄oḡh̄ ne apequina tire

biha masiedare. Yuhũ bihagũ ne apequina p̄o masiedare.

⁸ Ijipihtiye m̄sa yeyere masiaja yuhũ. Wacũ tutuera cjũna ijiepenata yuhũ buheyere quehnoano t̄hori m̄sa. Sa yena yuhũre, yee ḡhũre duhuerari m̄sa. Sa yegũ yeere c̄u m̄sare. Sa ye apequina ‘Tire yeracãhña’, ni cahmota masiedare m̄sare. ⁹ Sa yegũ ohõ saha yeitja: Apequina m̄sa caha ijiyequina Satana yequina ijire. ‘Judio masa ijiaja’, niepeta judio masa waro ijierare. Tiquinare m̄sa caha d̄sepe curi mehna quehe sa, m̄sare ño peogũ yeitja tiquinare. Yuhũ sa yegũ ihñañe m̄sare yuhũ cahñene masieta tiquina. ¹⁰ M̄sare yeere yuhũ duhu dutieragũ t̄hona quehnoano yũtiri m̄sa. M̄sa sa yegũ ihñagũ ahri yehpa cjẽna ijipihtiyequina tiquina ñano yũhd̄ati pje ijigũ m̄sare cahmotañtja. Ti pje ijipihtiyequina tiquina ñano yũhd̄ati pje ijirota. ¹¹ Mehenogã d̄hsare ahri yehpapũ yuhũ tojoa tato. Yeere m̄sa masidire boeracãhña. Sa yena yuhũre sa yũtiducuya, m̄sa quehnoano yeri wapare ‘Boari’, nina. ¹² Sa yegũ yeere sa yeducuyequinare yuhũ Pacũ ya wuhũ cjẽna ijiatiquinare c̄tja tiquinare. Tiquiro ya wuhũ cjẽ botari ti yoari pje ijiducuro saha Cohãcjũ mehna ijiducugũ yeitja tiquinare. Sa ye tiquina mehna cjẽna sa ijiducuetã. Sa yegũ Cohãcjũ wuhũ cjẽ botaripũ yuhũ ojoa ohõno saha tiquinare tiquina paguripũ ohõ saha ni ojoa ohõutja: Cohãcjũ yuhũ Pacũ wamene, tiquiro ya maca wame ḡhũre ojoa ohõutja. Tiquiro ya maca wahma maca Jerusalẽ ijirota. Ti maca uhm̄seperũ Cohãcjũ cahapũ ahtari maca ijirota. Yuhũ wahma

wame c̄outja. Ti wame ḡhure ojoa oh̄outja tiquina paḡrip̄.

¹³ Cahmo tina ijire m̄sa. Sa yena m̄sa ye cururi cj̄nare yeequinare Esp̄ritu Santo yahurire t̄hoya m̄sa”, ni ojoa oho basaya Filadelfia cj̄na yeequinare, tiquina p̄horo ḡhure.

Laodicea cj̄nare Jesu yeequinare ojoa oho basa dutiahye Ñure

¹⁴ Laodicea cj̄na yeequinare, tiquina p̄horo ḡhure oh̄ saha ni ojoa oho basaya m̄h̄: “Ȳh̄ poto yeḡ ijiaja. Sa yeḡ ni mehono marieno ȳh̄ ih̄narire, ȳh̄ t̄horire sa yahuducuḡ ijiaja. Ijip̄ihtiyere mari Pac̄ tiquiro yerire ye basaḡ ijiaja ȳh̄.

¹⁵ Ijipihtiyere m̄sa yerire masiaja ȳh̄. Ȳh̄re wac̄ tutuana ijiepenata mehenoḡ wac̄ tutuana ijire m̄sa. Oh̄ saha ijire ti: Aco ȳs̄eye aco as̄ mehna asi busuye aco yero saha ijire m̄sa. Sata ijie acore mari coero saha ȳh̄re wac̄ tutuera cj̄na m̄sa ijiḡ ȳh̄ ḡh̄ m̄sare coeraja. Ȳh̄re m̄sa quehnoano wac̄ tutuaḡ quehnoaboaga ȳh̄re. Ȳh̄re m̄sa wac̄ tutueraḡ ñar̄boaga ȳh̄re. Ti ȳhd̄oro mehenoḡ wac̄ tuana m̄sa ijiḡ ña ȳhd̄are. ¹⁶ M̄sa sa ijiḡ ih̄naḡ yabi ȳhd̄aja ȳh̄. Ñāne acore ȳh̄ sihco puti coh̄no saha ȳh̄re mehenoḡ wac̄ tutuayeequinare yabi ȳhd̄aja ȳh̄. ¹⁷ Sa yena oh̄ saha ni t̄hotumene m̄sa: ‘Ijipihtiyere c̄oaja. Ne yabe d̄hsaerare marine’, ni t̄hotumene m̄sa. Sa niepenata pejec̄oyequina yero saha ijire m̄sa. Sa yena suhti marieñequina b̄e tiro saha Coh̄cj̄ ih̄nop̄

musa ñañe yerire bue tiana ijire musa. Sa yena caperi bajueyequina tiquina ihña duayere tiquina masieno saha Cohãcjũ yere ne masiedare musa. ¹⁸ Musa sa yena ijigũ ihñagũ ohõ saha ni yahutja musare: Uru warore musa dúro saha quehnoañene yuhũ cuoyere neña musa. Musare yuhũre wacũ tutuagũ yeitja. Sa yena potota Cohãcjũ ye mehna pajiro chonata. Sa yena yehseri suhtirore musa dú musa sañano saha yuhũ dii cohãri mehna yuhũ yariari mehna musa ñañe yerire cosenohrina ijiya. Sa yena quehnoañe suhti sañañequina tiquina bue tiero saha musa ñañene cosenohrina ijina ne bue tisi musa gũhũ. Sa yena musa caperire musa aco tiri bato quehnoano musare caperi bajuro saha Cohãcjũ yere quehnoano tuhoya, musa masino quehnoano.

¹⁹ Ijipihtiyequina yuhũ cahĩñequinare yahuaja. Sa yegũ yuhũ cahĩñequina tiquina ijigũ ihñagũ, tiquina yuhtieragũ tiquinare buhiri dahreaja, tiquinare yedohogũ tuhũ. Sa yena yee pehere tutuaro cahmeña. Sa yena ñañene duhuya. ²⁰ Tuhoya yuhũre. Musa wuhũre bihari wuhũre yuhũ esadũca yuhũ sajà duaboriro saha musa mehna cjũ iji duagũ niaja. Yuhũ sa ye duagũ tuhona yuhũre musa mehna iji dutiya. Yeequina ijiya. Musa sa ye dutigũ musa mehna ijiitja. Sa yegũ mari siho ihyaro saha musa mehna quehnoano ijiitja. Sa yena yuhũ mehna cjãna ijinata musa. ²¹ Ñañene yuhũ cohãri bato yuhũ Pacũ puhtoro tiquiro dujiro cahapũ dujiaja yuhũ gũhũ dutigũ tuhũ. Sata musa gũhũ ñañene musa duhuri bato yuhũ puhtoro dujiro cahapũ dujinata musa dutina

tana. M̄sare ȳh̄h̄ cahap̄h̄ dujigũ yeitja.

²² Cahmo tina ijire m̄sa. Sa yena m̄sa ye cururi cj̄nare yeequinare Esp̄ritu Santo tiquiro yahurire t̄hoya m̄sa”, ni ojoa oho basaya Laodicea cj̄na yeequinare, tiquina p̄h̄toro ḡh̄ure, nidi ȳh̄ure ojoa dutiriquiro.

4

Ɛhm̄sep̄h̄ Coh̄ãcj̄ cahap̄h̄ d̄sepe curi mehna quehe sa tiquina ño peoyere ih̄ñahye Ñu

¹ Ȳh̄ure tiquiro sa ni yahuri bato Ɛhm̄sep̄h̄ p̄õori sopecahare ih̄ñ̄ā. Pari turi corneta tutuaro bisiro saha tutuaro yahuducuye bisiro ca tari, ȳh̄h̄ t̄h̄ogũ. Oh̄o saha nidi ȳh̄h̄ t̄h̄ogũ.

—Oh̄õp̄h̄ m̄ja taya. Ahri ȳh̄h̄ yahuati camep̄ure sijoro saha waharota. Sa wahatire m̄h̄ure ih̄ñoutja. Ȳh̄h̄ nidiro sahata waharota, nino ca tari Ɛhm̄sep̄h̄.

² Tiquiro sa ni yahuḡta top̄h̄ m̄ja esaḡh̄ Esp̄ritu Santo tutuaye mehna ih̄ñaḡh̄ nii. Sa yeḡh̄ p̄h̄toro dujirore Ɛhm̄sep̄h̄ ih̄ñ̄ā. Top̄h̄ ih̄c̄ãquiro dujiri. ³ Sa yero quehnoano asi siteriquiro dujiri. Jaspe wame tiri Ʃt̄a yero saha, cornalina wame tiri Ʃt̄a yero saha quehnoano asi siteriquiro dujiri tiquiro. Sa yero buheni da esmeralda yero saha asi siteri da docap̄h̄ dujiri tiquiro. ⁴ Sa yero tiquiro dujiro cahap̄h̄ veinticuatro dujiyere ih̄ñ̄ā. Ti dujiye p̄h̄toa ye dujiye ȳh̄h̄ ih̄ña m̄h̄tariquirore duji behtoari. Ti dujiyep̄h̄ veinticuatro Jesu yequina p̄h̄toa dujiri. Yehseye suhti sañañequina ijiri. Sa ye p̄h̄toa pesaye behtori uru behtorire pesariquina ijiri tiquina. ⁵ Ȳh̄h̄

ihña m̄h̄tariquiro dujirop̄a miadoqueori. Sa yero sijoro saha ijiro bisiro ca tari. ̄p̄o ḡh̄u bisiro ca tari. Ti dujiro poto siete sihãñe paca ijiri. Siete sihãñe paca mehna tiquiro queoye mehna buhegã Cohãcjũ yequina siete paḡa bajueyequina ijiri. ⁶ Sa yero tiquiro dujiro poto pajiri ma yero saha vidrio yero saha, quehnoano aco sitiri ma yero saha ijiri.

Ti dujiro cahap̄a pititiaro sijoro saha bajueyequina ijiri. Tiquina paḡari paa pehe ḡh̄ure tiquina behero pehe pehe ḡh̄ure peye caperi tiyequina ijiri tiquina. ⁷ Ȳh̄u ihña m̄h̄tariquiro sijoro saha bajuriquiro yairo sohãriquiro yero saha bajuri. Tiquiro bato ijiriquiro wec̄a yero saha bajuri. Tiquina bato ijiriquiro mas̄no w̄h̄doa saha w̄h̄doa tiriquiro ijiri. Tiquina ihtiaro bato ijiriquiro cac̄a w̄ye d̄p̄arire seõ dujiriquiro yero saha bajuri. ⁸ Tiquiro seis d̄p̄ari w̄ye d̄p̄ari tiriquiro ijiri. Tiquiro mehna cj̄ena ḡh̄u sa dihita w̄ye d̄p̄ari tiri. Sa ye tiquina w̄ye d̄p̄ari p̄a peherip̄ata peye caperi tiye d̄p̄ari ijiri. Sa ye decoripe, ñaminipe sa basaducuye nidi. Ne basa duhuerari. Ohõ saha ni basari:

Quehnoariquiro, quehnoariquiro,
quehnoariquiro, Cohãcjũ mari p̄h̄toro
tutua ȳh̄d̄ariquiro ijire. Tiquiro panop̄ata
sa ijiducuahye. Yojop̄a ḡh̄ure sa ijiducure.
Camep̄a ahtarota, ni basaducuye nidi.

⁹ Sa basaye tiquina pititiaro sijoro saha bajueyequina tiquiro tutuayere basa peoye nidi. Sa ye tiquirore ijipihtiye decori ijiducuriquirore ño peoye “Quehnoare”, niñe nidi. ¹⁰ Tiquina sa ye peogã ihñañe veinticuatro Jesu yequina p̄h̄toa pehe p̄h̄toro dujirop̄a dujiriquiro poto d̄asepe

curi mehna quehe sa, tiquiroro ño peori. Tiquiro ijipihtiyē decori ijiducuriquiro ijire. Sa ño peoye tiquina p̄h̄toa pesaye behtorire tiquiroro dujiro caha doque peori. Sa doque peoye oh̄o saha nidi tiquina:

¹¹ M̄h̄h̄ Coh̄ācj̄ũ us̄ã p̄h̄to waro ijire. Tutuaḡh̄, quehnoaḡh̄ ijire m̄h̄h̄. M̄h̄h̄ us̄ã ño peoḡh̄ta ijiḡh̄ nine. M̄h̄h̄re sa ño peoducuro cahmene us̄ãre. Ijipihtiyere bajumehnediḡh̄ ijire m̄h̄h̄. M̄h̄h̄ cahmediro sahata ti ijipihtiyere bajumehneahye m̄h̄h̄, nidi tiquina Coh̄ācj̄ũre, top̄h̄ dujiriquiroro.

5

Ojoari p̄ũre torēdi tunure cordero ḡh̄h̄re yahuahye Ñu

¹ Came top̄h̄ dujiriquiroro tiquiroro omoca poto pehe tiquiroro c̄ori p̄ũre ojoari p̄ũre ih̄ñ̄ā. Ti p̄ũ p̄h̄a peheri ojoari p̄ũ tiquiroro torēdi tunu ijiri. Sa yero siete piha ñeheñe mehna tiquiroro piha ñehedi tunu ijiri. ² Sa yeḡh̄ tutuariquiroro angelre ih̄ñ̄ā. Tiquiro tutuaro yahuducuye mehna oh̄o saha ni yahuri:

—Ahri tunure piha ñeheñene quehnoariquiroro dihita t̄h̄r̄ē masine. ¿Diquiro pehe ijiajari t̄h̄r̄ēatiquiroro? nidi tiquiroro angel.

³ Sa nieperota tiquina ti tunure t̄h̄r̄ēatiquiroro bocaerari. Ti tunure t̄h̄r̄ēatiquiroro, quehnoariquiroro bocaerari. Ūhm̄usep̄h̄, ahri yehpap̄h̄, catiyequina watoap̄h̄, yaria tuhasariquina watoap̄h̄ ne ti tunure ñeheñene t̄h̄r̄ēatiquiroro mariedari. Sa yero ti tunure

buheatiquiro mariedari. ⁴ Sa yegu tãhrẽatiquirore, ti pũre buheatiquirore tiquina bocaeragũ ihñagu tutuaro utii yũhũ. ⁵ Yũhũ sa utigũ ihñano ihcãquiro Jesu yequina pũtoa mehna cjũno ohõ saha nidi yũhũre:

—Utieracãhña. Ti tunure ñeheñene ihcãquiro tãhrẽ masine. Tiquiro Judá ya curua cjũno tutuariquiro ijire. Tutuariquiro ijiro “Yairo sohãriquiro”, tiquina ni pisuriquiro ijire. Tiquiro pũhtoro Davi panamino iji turiariquiro ijire. Wãtĩnore yãhdũdũcariquiro ijire tiquiro. Sa yero tiquiro ti tunure siete ñeheñene tãhrẽ masidiquiro ijire, nidi tiquiro yũhũre.

⁶ Tiquiro sa nigũ tũhogũ pũhtoro dujiro poto cordero ducugũ ihñãũ. Pititiaro sijoro saha bajuequina, Jesu yequina pũtoa gãhũ tiquina wãtoa ducuri cordero. Tiquiro tiquina wejẽdiquiro mũnãno saha bajuri. Siete sahãri tiriquiro, siete caperi tiriquiro ijiri. Ti siete caperi mehna tiquiro queoye mehna buhegũ Cohãcjũ yequina pagũ bajueyequina siete bajueyequina yero saha ijire. Tiquina tiquiro yequina pagũ bajueyequina ijipihtiro ahri yehpapũ Cohãcjũ ohoriquina ijiri.

⁷ Sa yero cordero pehe pũhtoro dujiro cahapũ esaro, tiquiro poto pehe cãori tunure tũã we nedi tiquirore. ⁸ Tiquiro sa tũã we negũ ihñãne cuatro sijoro bajuequina, veinticuatro pũtoa gãhũ cordero poto dũsepe curi mehna quehe sa, tiquirore ño peori. Tiquina pũtoa ijipihtiyequina arpa wame tiye bũã pũtẽñene, uru pari gãhũre cãori. Ti pari bueye ehme sitiye quehnoano wãpaye pose tiye pari ijiri. Ti ehme sitiye mehna tiquiro queoye mehna buhegũ Cohãcjũ yequina

tiquireore tiquina sini basari yero saha ijiri. ⁹⁻¹⁰ Sa tiquireore ño peoye ohõ saha ni wahma basayere tiquina basa peori tiquireore:

Muhu tiquina wejëdigu ijire. Sa yegu muhu dii cohãri mehna usã ñañe yerire coseri muhu Cohãcjũ yequina usãre iji dutigu. Sa yegu usãre ijipihtiye cururi cjãnare, ijipihtiye yahuducuyere yahuducunare, ijipihtiye yehpari cjãnare usãpe usãre ijipihinare muhare cahmena dihitare usã ñañe yerire muhu dii cohãri mehna cosere muhu Cohãcjũ yequina usãre iji dutigu. Usãre ijipihinare Cohãcjũ yequina ijiatınare cûri muhu. Sa yegu pahia cûri muhu usãre Cohãcjũ cahacjana usãre iji dutigu. Sa yegu peye yehpari cjëna bui puhto sõri muhu usãre. Sa yerigu ijigu muhu ti tunure piha ñeheñene tãhrëacju ijire muhu, ni basa peori tiquina corderore.

¹¹ Pari turi ihñagu millones angele parire ihña. Puhtoro dujirore pititiaro sijoro saha bajuyequinare, veinticuatro puhtoare angele pehe tiquinare wahme dũca sari. Tiquina angele pari tutuaro tiquina sañuducu peogũ ihña. ¹² Ohõ saha ni tutuaro yahuducu peori tiquina:

Cordero tiquina wejëdigu muhu ijipihtiyequinare dutigu, ijipihtiyere cuogu, masi pehogu, tutua yãhdugũ ijire muhu. Masa tiquina ñañe buhiri tiquina wejëdigu muhu ijigũ ihñana sa ni ño peoaja muhare. “Quehnoa yãhdugũ ijire”, ninatja muhare. Muhare quehnoano yahuducunatja, ni yahuducu peori angele pari.

13 Sa yeg_u apequina g_uh_ure tiquina yahuducu peoye ca tag_u t_uhou. Ijipihtiyequina _uhm_use cj_ena, ahri yehpa cj_ena, catiyequina, yariariquina g_uh_u, pajiri ma cj_ena, ijipihtirop_u ijiyequina oh_o saha ni yahuducu peoye ca tari:

Coh_uaj_ure m_uh_u dujirop_u dujigare, Cordero g_uh_ure m_usare p_uanare quehnoano yahuducunatja. M_usare ño peonatja. “Quehnoa y_uhd_una ijire. Tutua y_uhd_una ijire”, nina, ijipihtiye decori sa niducunatja m_usare, ni yahuducu peoye ca tari.

14 Sa ye tiquina pititiaro sijoro saha bajuyequina tiquina sa yahuducu peog_u t_uhoye “Sata ni yahuducu peoahro”, nidi. Sa ye Jesu yequina p_uhtoa pehe d_usepe curi mehna quehe sa Coh_uaj_ure, Cordero g_uh_ure ño peori.

6

Papera tunure tiquiro nedi tunure piha ñeheñene t_uhr_ene Cordero

¹ Came papera tunure tiquiro nedi tunure Cordero piha ñehe m_uhtarimore t_uhr_edi. Tiquiro sa t_uhr_eg_u ih_una. Tiquiro sa t_uhr_edi bato ihc_uq_uiro sijoro saha bajuyequina mehna cj_uno, “Ih_una ah-taya”, nidi. Sa nino _upo yero saha bisiri tiquiro.

² Tiquiro sa nidi bato ih_una y_uh_u. Yehseriquiro caballore ih_una. Tiquiro bui pesariquiro b_ued_ure c_uori. Tiquirore p_uhtoro pesari behtore ohori apequiro pehe. Tiquiro sa ohori bato tiquiro pehe tiquirore ih_una tuhtiyequinare y_uhd_ud_ucaro wahari.

³ Came ihc_uno ñehenore t_uhr_e tuhasa Cordero apero ñehenore t_uhr_edi tja. Tiquiro sa t_uhr_edi bato

apequiro sijoro saha bajuyequina mehna cjāno “Ihñana ahtaya”, tiquiro nigũ t̃ahou tja.

⁴ Sa yegũ apequiro caballore sohãriquiore ihñau tja. Tiquiro bui pesariquiore tutuayere ohori apequiro pehe. Ahri yehpa cjēnare cahme wejē dutiatiquiore cūri tiquiore. Sa ye ijipihtiro cjēna cahme wejēeta ahri yehpapũ. Sa yero pajiri pjĩ ñoseni pjĩne ohori tiquiore.

⁵ Came p̃uarore t̃ahrē tuhasa Cordero apero ñehenore t̃ahrēdi tja. Tiquiro sa yegũ p̃uaro tiquina yahuducuri bato apequiro sijoro saha bajuyequina mehna cjāno “Ihñana ahtaya”, tiquiro nigũ t̃ahou.

Tiquiro sa nidi bato ñiniquiro caballore ihñau. Tiquiro bui pesariquiro balanza ñacũñe queorore c̃uori. ⁶ Tiquiore ỹahũ ihñari bato sijoro saha bajuyequina watoapũ ohõ saha bisiro ca tari:

—Ihcã deco dahrari wapa mehna trigore ihcã kilota dúeta masa. Ihcã deco dahrari wapa mehna cebada wame tiye pjerire ihtia kilota dúeta masa. Trigo, cebada gũhũ pihtia waharota. Sa ye ti wapa bujaninota. Sa ijiepegãta ihyaye dahreye ũhse, vino gũhũ peye ijininota, nino ca tari.

⁷ Came ihtiarore t̃ahrē tuhasa Cordero apero ñehenore t̃ahrēdi tja. Tiquiro sa t̃ahrēdi bato apequiro sijoro saha bajuyequina mehna cjāno iji bato tiriquiro “Ihñana ahtaya”, nidi tja.

⁸ Tiquiro sa nigũ t̃ahogũ opoariquiro caballore ihñau. Tiquiro bui pesariquiro “Yariagũ yeriquiro”, wame tiri. Sa yero tiquiro bato ahtariquiro “Peca”, wame tiri. Sa yero tiquinare tutuayere ohori apequiro pehe. Ahri yehpapũre deco mehna ijiyequina docapũ peyequina masare

wejē dutiri. Cahme wejēñe mehna, ʉjʉa ahbaye mehna, dohatiye mehna, wahiquina nɯɯɯɯɯ cǵēna usuayequina mehna peyequina masare tiquina wejēatire cūri tiquinare.

⁹ Came pititiaro ñehedire tʉhrē tuhasa Cordero apero ñehenore tʉhrēdi tja. Tiquiro sa tʉhrēgū altar docapʉ Jesu yequinare tiquina wejēdiquina jeripohnarine ihñʉʉ. Cohācǵū yere tiquina yahuri buhiri, “Jesu yequina ijiaja”, tiquina ni yahuri buhiri tiquinare wejēdi jiri. ¹⁰ Tiquina sañuducuye ohō saha nidi Cohācǵüre:

—Mʉhʉ ʉsā pʉhto, ñañe mariegʉ, ni mehoñe mariegʉ, mʉhʉ nidiro sahata yegʉ ijire mʉhʉ. ¿Ahri yehpa cǵēnare, ʉsāre wejēdiquinare dʉhse ijigū buhiri dahreitjari mʉhʉ? ni sañuducuri tiquina.

¹¹ Sa yero tiquinare yehseye suhti yoaye suhtire ohori. Tiquinare sa ohoro ohō saha nidi tiquinare:

—Sorñña. Apequina mʉsa acaye Jesu yequina mʉsa yeriro sahata yojopʉ gūhʉre quehnoañe buheyere buheniñe nine. Mʉsare tiquina wejēdiro sahata tiquina gūhʉre tiquina wejē pehoato dʉhsarñe. Sa yena tiquinare ijipihtiyequinare tiquina wejēato pano mehenogā sorñña mʉsa, nidi tiquinare.

¹² Came ihcā omope ñehedire tʉhrē tuhasa Cordero apero ñehenore tʉhrēdi tja. Tore tiquiro sa tʉhrēgūta tutuaro yehpa ñuhmidi. Sa yero asū deco cǵūno ñiniquiro wahari. Ñini suhtiro yero saha ñiniquiro wahari. Sa yero asū ñami cǵāno dii yero saha sohāriquiri wahari. ¹³ Sa ye ñahpicoha paca yehpapʉ bora dijiaa wahari. Yucʉ dʉca yahsayere wihnono wē bure dijioro saha ñahpicoha paca bora

dijiaa wahari. ¹⁴ Sa yero uhmuse butia wahari. Papera tunure mari torẽgũ bajuero saha bajuerari uhmuse. Sa ye ijipihtiye canu cju gãhu, nucupo gãhu ape siepu esaducari. ¹⁵ Sa wahagũ ihñañe, ahri yehpa cjeña puhtoã canu cju cje utã wuhusepu duhtiri. Apequina puhtoã, surara puhtoã, doeri cje opana, tutuayequina, ijipihtiyequina tiquina cahacjeña, cahacjeña ijieyequina gãhu topãta duhtimedí. ¹⁶ Sa duhtiye, canu cjure, utã wuhuse gãhure ohõ saha nidi:

—Usã bui bora pjeya. Usãre nuõña. Siquiro puhtorore, dujiropu dujiriquireore cue yuhduaja. Cordero usãre ñano buhiri dahrerota. Sa yena nuõña usãre. ¹⁷ Ijipihtiyequinare tutuaro buhiri dahreati deco iji tuhasare. Sa ye ti buhiri dahreatire ne ihcãquiro duhtiriquireo ihcãno sahasi, nidi tiquina ijipihtiyequina.

7

Israe masa pagurire Cohãcjũ tiquireo wame ña ohõatire yahuahye Ñu

¹ Came pititiaro angelere ihñañ. Tiquina ijipihropu wahari. Ihcãquiro nortepu waharo topu ahtari wihnonore ahtaeragũ yeri. Apequiro surpu, apequiro asũ muja taropu, apequiro asũ sajãnopu wahaye, nortepu wahariquireo yero saha yeri tiquina gãhu. Sa yero ahri yehpapu, pajiri mapu gãhure ne wihnono ahtaerari. Ne ihcãdu yucugure wihnono ñuhmigũ yerari. ² Sa yegu apequiro angelre ihñañ tja. Asũ muja taropu ahtaro nidi tiquireo. Cohãcjũ catiriquireo tiquireo wame ña ohõnore ne cãhtaro nidi tiquireo. Sa

ne cãhtaro apequina pititiaro angelere tiquiro sañuducuri. Tiquina angele pehe ahri yehpare, pajiri ma gũhare Cohãcjũ tiquiro ñano wahagũ ye dutinohriquinapũ ijiri. ³ Tiquinare sañuducuro ohõ saha nidi angel:

—Cohteniña. Cohãcjũ cahacjẽna tiquina wũhdoa pacare tiquiro wamene ohõna tana niaja. Æsã sa ohõato pano ahri yehpare, pajiri mare, yucari gũhare ñano wahagũ yeracãhña mæsa, nidi tiquiro apequina pititiaro angelere.

⁴ Sa yero Cohãcjũ tiquiro wame mehna tiquina wũhdoa pacare tiquina ohõatiquinare “Ohõpequina ijire”, ni yahuri yahare ihcãquiro. Israe masa doce cururi cjẽna ciento cuarenta y cuatro mil masa tiquina ohõatiquina ijiñohti. ⁵ Ahriquina ijiñohti tiquina ohõatiquina: Doce mil masa Judá panamena iji turiayequina tiquina ohõatiquina ijiri. Apequina doce mil masa Rubẽ panamena iji turiayequina tiquina ohõatiquina ijiri. Apequina doce mil masa Gad panamena iji turiayequina tiquina ohõatiquina ijiri. ⁶ Apequina doce mil masa Aser panamena iji turiayequina, apequina doce mil masa Neftalí panamena iji turiayequina, apequina doce mil masa Manase panamena iji turiayequina tiquina ohõatiquina ijiri. ⁷ Apequina doce mil masa Simeo panamena iji turiayequina, apequina doce mil masa Leví panamena iji turiayequina, apequina doce mil masa Isacár panamena iji turiayequina tiquina ohõatiquina ijiri. ⁸ Apequina doce mil masa Zabulón panamena iji turiayequina, apequina doce mil masa José panamena iji turiayequina, apequina doce mil masa Benjami panamena iji turi-

ayequina tiquina ohōatiquina ijiri. Topequinata ijipihtiyequina masa ciento cuarenta y cuatro mil tiquiro wame mehna tiquiro ohōatiquina ijiri.

*Peyequina yehseye suhti sañañequinare yahuahye
Ñu marine*

⁹ Came peyequina masare ihñaa. Ijipihtiye yehpari cjēnare, ijipihtiye cururi cjēnare, ijipihtiye yahuducuyere yahuducuyequinare, ijipihtiye macari cjēnare peyequinare Cristore cahmeñequina dihitare topa ducuyequinare ihñaa. Puhoro dujiro poto, Cordero caha ducuri tiquina masa. Peyequina masa ijiri. Sa ye queo pehoyequina ijierari. Yehseye suhti sañañequina ijiri tiquina. Sa ye iqui pohnarine caori. ¹⁰ Sa ye tiquina ijipihtiyequina ohō saha ni tutuaro sañuducuri:

Cohācjū ijire usāre yuhdhoriquiro. Tiquiro dujiropu dujiriquiro ijire. Cordero gāhu usāre yuhdhoriquiro ijire, ni sañuducuri tiquina.

¹¹ Sa ye ijipihtiyequina angele, Jesu yequina puhtoā gāhu, sijoro saha bajuyequina mehna puhoro dujiro cahapu ducuri. Sa ducuye tiquiro dujiro poto dusepe curi mehna quehe sa, Cohācjūre ño peori. ¹² Ohō saha ni ño peori tiquina:

Sa tjire. Cohācjū usā puhto, mūhure quehnoano yahuducuaaja. Quehnoa yuhdhuagu ijire mūhu. Masi pehogu ijire mūhu. Mūhure “Quehnoare”, niaja. Mūhure ño peoaja. Tutua yuhdhuagu ijire mūhu. Mūhu tutuaye mehna yerigu ijire mūhu. Sa ijiducugu ijire

m̄h̄h̄ ijipihtiye decori. Sa tjire, ni ño peori tiquina.

¹³ Sa yero ihcãquiro Jesu yequina p̄h̄toa mehna cjãno ȳh̄h̄are sinituri:

—¿Ahriquina yehseye suhti sañañequinare masiajari m̄h̄h̄? ¿Tiquina ahtarirore masiajari m̄h̄h̄? ni sinituri ȳh̄h̄are.

¹⁴ Tiquiro sa nigũ t̄h̄hoḡh̄,

—Masiedaja, ni ȳh̄htii.

—¿Noa ijjajari tiquina? ni sinituu tiquirore.

Ȳh̄h̄ sa nigũ t̄h̄horo ohõ saha nidi ȳh̄h̄are:

—Ahriquina ña ȳh̄hd̄h̄aro ȳh̄hd̄h̄ri deco ijigũ ihcãno sahayequina ijire. Tiquina suhti cosenohriquina tiquina ijiro saha Cordero tiquiro dii cohãno mehna tiquina ñañene cosenohriquina ijire. Sa ye quehnoano yehseye suhti sañañequina ijire.

¹⁵ Sa tiquiro cosenohriquina ijiye Cohãcjã dujiro poto tiquirore sa ño peoducure. Decoripe, ñaminipe tiquirore sa ño peoducure, pahia Cohãcjũ w̄h̄h̄p̄h̄ tiquina yeriro saha. Sa yero tiquina mehna sa ijiducuro, tiquinare yedohorota Cohãcjã “Sijoro saha wahari”, nino. ¹⁶ Ne pari turi ̄h̄j̄h̄a ahbasi tiquina. Sa ye ne aco w̄h̄osi tiquina. Ne asũ deco cjãno asiyere tiquina asiye posi. Tutuaro asiye tiquinare ñano ȳh̄hd̄h̄gũ yesi. ¹⁷ P̄h̄toro dujiro poto ducuriquiro Cordero tiquinare ihña ihborota. Ovejare ihña ihboriquiro yero saha tiquinare ihña ihborota. Sa yero mári pohterip̄h̄ catigũ yeye mári pohterip̄h̄ tiquinare ̄h̄h̄m̄h̄ tã cãnota, ovejare ihña ihboriquiro tiquiro ̄h̄h̄m̄h̄ tã cãno saha.

Sa yero sa bucueducugũ yerota tiquinare. Sa ye ne pari turi utisi tiquina, nidi Jesu yequina pũhtoa mehna cjãno yũhũre.

8

Seis papera tunurine tiquina piha ñehedire tũhrẽ tuhasaro aperore tũhrẽahye tja Cordero

¹ Seis papera tunurine tiquina piha ñehedire tũhrẽ tuhasaro aperore tũhrẽdi tja Cordero. Tiquiro sa tũhrẽ tuhasagũ hora deco topũ aũhmũsepũ quehnoano dihta mariaa wahari. ² Sa yegũ siete angelere Cohãcjũ poto ducuyequinare ihũaũ. Sa yero tiquinare siete cornetarire ohori apequiro. ³ Apequiro angel uru pare bueye ehme sitiyaere pose yeati pare cœoriquiro altar cahapũ esa, ducuri. Topũ tiquiro ducugũ peye ehme sitiyaere tiquirore ohori ijipihtiyequina Cohãcjũ yequina tiquirore tiquina sinidi mehna moreatire. Sa yero uru altarpũ Cohãcjũ dujiro caha ijiri altarpũ ti ehme sitiyaere bueri Cohãcjũre. ⁴ Sa ye angel tiquiro cœori pa cjẽ ehme sitiyaere altarpũ tiquiro poho siteri bato ti ehme sitiyaere cjẽ ohmeo Cohãcjũ yequina tiquirore tiquina sinidi mehna mũjaa wahari. ⁵ Sa wahari bato altar cjẽ nitine ti papũ wehe sãa tuhasa, yehpapũ doque cũri. Tiquiro sa doque cũgũta mia sitedoqueo, tutuaro upo pari. Sa yero sijoro saha ijiro bisi maa, yehpa ñuhmi maari.

Cornetarire yahuahye Ñũ

⁶ Came siete angele tiquinape tiquina cornetarire putie tee nidi.

7 Ihcãquiro angel tiquiro yariare puti m̃htari. Tiquiro sa putigũ aco paca ỹsh̃aye paca, peca mehna, dii mehna moreñe paca yehpap̃ doque dijiori. Sa doque dijiogũta yehpa ʘjũa wahari. Ohõ puno ʘjũri: Ahri yehpa deco esaro taro yemehno ʘjũa wahari. Sa yero to puno poseta yuc̃ari gũh̃, taa gũh̃ ʘjũa wahari.

8 Angel ihcãquiro tiquiro sa puti m̃htari bato apequiro angel tiquiro yaria cornetare putiri tja. Tiquiro sa putigũ pajid̃ c̃ñh̃ yero saha bajud̃ quehnoano ʘjũducud̃ pajiri map̃re waha maa ñojoaa wahari. Sa yero yehpa ʘjũriro puno to punota pajiri ma dii ma dojoa wahari. ⁹ Sa ye pajiri ma cjẽna wahi deco mehna meheno esaboro yariaa wahari. Sa ye tope yuc̃sari gũh̃ minia wahari pajiri map̃re.

10 P̃h̃aro angele tiquina putiri bato apequiro angel gũh̃ tiquiro yaria cornetare putiri tja. Tiquiro sa putigũ pajiria ñahpicoha, sihãria yero saha asiria yehpap̃ bora sa quehea wahari. Ahri yehpa cjẽ m̃ari deco mehna meheno esaboro tope m̃ari bui bora sa quehea wahari ñahpicoha. Tope m̃ari pohteri bui bora sa quehea wahari. ¹¹ Tope m̃arita sũẽne m̃ari wahari. Sa wahagũ peyequina masa ti m̃ari cjẽ acore sihnime, yariaa wahari. Tia ñahpicoha “Sũẽnia”, wame tiri.

12 Ihtiaro angele tiquina putiri bato apequiro angel gũh̃ tiquiro yaria cornetare putiri tja. Tiquiro sa putigũ asũ deco cjũno, ñami cjũno gũh̃ deco mehna meheno esaboro dojoa wahari. Ñahpicoha pari gũh̃ deco mehna meheno esaboro tope pacata dojoa wahari. Tope paca ʘh̃m̃se cjẽ

paca quehnoano buhrioerari. Decop_u pititia hora waro asū deco cjāno ne buhrioerari. Ñamine pititia hora waro asū ñami cjāno, ñahpicoha pari gūh_u ne buhrioerari.

¹³ Came ihñadoque m_uou tja. Ʋhm_usep_u w_uriquiore cac_ure ihñ_u. Sa yeg_u tiqui_uro sañuducug_u t_uhou. Ohō saha nidi tiqui_uro:

—Ña y_uhd_uare. Ña y_uhd_uare. Ihtiaro angele d_uhsari yojop_u putiatiquina. Tiquina putiri bato ña y_uhd_uaro waharota. Sa wahag_u ahri yehpap_u ijiyequina ña y_uhd_uaro y_uhd_ueta, nidi tiqui_uro.

9

¹ Came pititiaro angele tiquina putiri bato apequi_uro angel tiqui_uro yaria cornetare putiri tja. Tiqui_uro sa putig_u ñahpicoha yero saha ijiriqui_uro angel _uhm_usep_u bora dijia tariqui_urore ihñ_u. Sa yero tiqui_urore _uhc_uāri cope cjā sawire oho_u. ² Sa yero tiqui_uro ti copere tiqui_uro pōog_u peca ohmeo wijiari. Pajiri peca cjē ohmeo yero saha pajiro ohmeo wijiari ti copere. Sa wijiaro ti ohmeo duita asū deco cjānore, _uhm_use gūh_ure butia wahag_u yeri. ³ Sa ye ti ohmeo puhiap_u ijiyequina poreroa yehpap_u ahtari. Sa ye cutipa tiquina tutuaro purīno saha tiquina gūh_u tutuaro purīdi. ⁴ Sa yero taare, yuc_urire, apeye oteyere ñano ye dutierari tiquinare. Masa dihitare ñano ye dutiri tiquinare. Cohācj_u wamene tiquina w_uhdoa pacare ohōmehneñequina dihitare ñano ye dutiri tiquinare poreroare. ⁵ Sa ñano ye dutieperota tiquinare wejē dutierari. Tiquinare wejē dutieraperota ihcā omope asūri waro tiquinare ñano purīg_u ye dutiri. Cutipa toaye tiquina

purĩno saha purĩgũ yeyequina ijiri poreroa gũhũ.
⁶ Tiquinare tiquina sa purĩgũ yegũ masa yariaa duaeta. Tiquina sa yaria duepegũta tiquinare yaria dutisi.

⁷ Poreroa pehe caballoa yero saha bajuri. Tiquina cahme wejẽato pano caballoare tiquina suhti sãariro saha sa bajuyequina ijiri tiquina poreroa gũhũ. Tiquina dapu paca bui pũhtoa pesaye behtori uru behtori yero saha bajuri. Tiquina wũhdoa paca masa yero saha bajuri.

⁸ Tiquina poari numia poari yero saha ijiri. Sa ye tiquina upiri yayia upiri yero saha ijiri.

⁹ Jeripohna cahmotari cahsero come cahsero yero saha bajuri tiquina cutiro. Sa ye tiquina wũgũ peyequina caballoa omañequina tiquina omano saha tiquina wũgũ bisiri. Caballoa tunuñe paca wejeyequina tiquina cahme wejẽnopũ wahaye, tiquina bisiro saha bisiri poreroa wũgũ. ¹⁰ Sa ye cutipa picõno tiro saha, toaria tiquiro curo saha ijiri tiquina poreroa. Sa ye tiquina toaye paca mehna toaye, ihcã omope asũri waro masare purĩgũ yeri. ¹¹ Sa ye tiquina pũhoro tiyequina ijiri. Uhcũari cope upũro ijiri tiquina pũhoro. Tiquiro angel ijiri. Hebreo ye mehna Abadón wame tiri tiquiro. Griego ye mehna Apolión wame tiri. (Apolión “Dojomehneniquiro” nino nine.)

¹² Poreroa masare ñano tiquina purĩgũ yeri bato ahri tiquina ñano yũhdũ mũhtariro pihtia wahari. To bato pũa taha pari turi ñano yũhdũeta masa.

¹³ Came ihcã omopequina angele tiquina putiri bato apequiro angel tiquiro yaria cornetare putiri

tja. Tiquiro sa putigũ Cohãcjũ caha ducuri altarpũ uru altarpũ yahuducuye bisi wijiario ca tari. Ti altar cjẽ sahari pititia saharopũ yahuducuye bisi wijiario ca tari. ¹⁴ Sa yahuducuro cornetare putiriquiro angelre yahuri:

—Eufrates wame tiri ma pajiri mapũ peresupũ ijiyequinare angelere wioya. Tiquina pititiaro angele ijire, nino ca tari.

¹⁵ Sa nigũ tũhoro angel pehe tiquinare pititiarore wiori, peyequina masare wejẽatiquinare. Ahri cahmare, ahri asũre, ahri decore, ahri horare queoro cohteye nidi tiquina pititiaro angele. Tiquina cohteriro esa tuhasare. Sa ye wejẽne tee nine. Ijipihtiyequina deco esaboro caha masare wejẽatiquina ijire. ¹⁶ Sa yegũ tiquina yequina surarare “Ohõpequina ijire”, tiquina nigũ tũhou. Tiquina caballoa bui pesayequina ijiri. Doscientos millones surara ijiri.

¹⁷ Sa yegũ caballoare tiquina bui pesayequina gũhũre ihñaaũ. Sa ye caballoa bui pesayequina tiquina jeripohnarine cahmotaye suhti come suhti sohãne suhti, yahsaye suhti, bojoyaye suhti ijiri. Sa ye caballoa tiquina dapu paca yayia sohãnequina yero saha bajuri. Tiquina dũseripũ peca, ohmeo, azufre wame tiye ohmeo gũhũ wijiari. ¹⁸ Sa ye caballoa dũseripũ wijiaye masare wejẽdi. Ijipihtiyequina deco mehna meheno esaboro waro topequina masare wejẽdi. Sa ye peca mehna, ohmeo mehna, azufre mehna peyequina masare wejẽdi. ¹⁹ Tiquinare caballoa dũseri mehna wejẽdi. Sa ye caballoa picõri mehna wejẽdi tja. Tiquina picõri sohtoapũ añaa dapu paca

yero saha bajuri. Sa ye tiquina picõri mehna ñano yeri tiquina masare.

²⁰ Peyequina masa yarieyequina tiquina wejẽ dũhariquina pehe tiquina ñañe yerire ne duhuerari. Watĩare ño peo duhuerari. “Cohãcjũ ijire”, tiquina niñe queoye gũhũre ño peo duhuerari. Ti queoye uru mehna, plata mehna, bronce wame tiye come mehna, utã mehna, yucari mehna tiquina yeri queoye ijiri. Sa ye ti queoye pehe ihñedari. Tũhoerari. Tiniedari. ²¹ Peye ñañe gũhũre tiquina ne bũjũa witierari. Masare tiquina wejẽdire, tiquina numia mehna tiquina ñano yerire, tiquina yaqueri gũhũre ne bũjũa witierari tiquina. Sa ye masare ujuayequina yayia tiquina yero saha yeye, ti gũhũre ne bũjũa witierari tiquina.

10

Meheni tunugãre papera tunugãre ne cãhtahye angel

¹ Came apequiro tutuariquiro angel ẽhmũsepũ tiquiro dijia tagũ ihñãũ. Ehmeo curua watoapũ ahtari. Sa yero buheni da tiquiro dapu bui pẽsari. Tiquiro wãhdoã asũ deco cjũno yero saha asi siteri. Tiquiro ñecari ẽjũri peca yero saha bajuri. ² Sa yero meheni tunugã papera tunugãre tiquiro pãri tunugãre cãori tiquiro. Tiquiro dahpocã poto pehe cjã dahpocã mehna pajiri mapũ cãhta cũri. Tiquiro dahpocã cũ pehe pehe mehna dihtapũ cãhta cũri. ³ Sa ducuro yayia tiquina sañuducuro saha tiquiro tutuaro sañuducuri. Tiquiro sa sañuducuri bato siete ẽpoã yahuye ca tamedĩ.

⁴ Tiqúina sa yahugũ tãhogũ ojoa dũcami. Yũhũ sa ojoa dũcagũta ãhmũsepũ yũhũre yahuducuro ca tari.

—Siete mũpoa tiqúina nidire apequinare yahueracãhũa. Sa yegũ tire ojoa nedacãhũa, nino ca tari yũhũre.

⁵ Tiqúiro sa nidi bato pajiri mapũre cũhta cũ, dihtapũre cũhta cũriqúiro angel tiqúiro omoca poto pehe siõdoque mũori ãhmũsepũ. ⁶ Sa siõdoque mũono Cohãcjũ sa catiducuriqúiro wame mehna wame peori. Tiqúiro Cohãcjũ pehe ijipihtiyere ãhmũsere, ãhmũse cjẽne, ahri yehpare, ahri yehpa cjẽne, pajiri mare, pajiri ma cjẽne yeriqúiro ijire. Sa yero ohõ saha nidi angel:

—Cohãcjũ mehna poto nii niaja. To punota cohtenatja. ⁷ Seis angele cornetarire tiqúina putiri bato apeqúiro angel putigũ Cohãcjũ panopũ tiqúiro “Ohõ saha yeitja” nidiro sahata yerota. Panopũ masare tire quehnoano yahuerahye. Came tiqúiro cahacjẽnare, tiqúiro yere yahu mũhtariqúina pehere quehnoano yahu pehoahye tiqúiro. Ti tiqúiro yahu cũrĩre yojopũre yerota tiqúiro, nidi angel.

⁸ Tiqúiro sa nidi bato ãhmũsepũ yũhũre yahuducuriqúiro pari turi yahuducuro ca tari tja. Ohõ saha nino ca tari yũhũre:

—Pajiri mapũ cũhta cũriqúiro dihtapũ cũhta cũriqúiro siqúiro angel cahapũ wahaya. Sa wahagũ papera tunugãre tiqúiro cũori tunugãre neña, nino ca tari yũhũre.

⁹ Tiqúiro sa nigũ tãhogũ angel cahapũ wahaũ. Tiqúirore papera tunugãre yũhũ sinigũ tãhoro ohõ saha ni yũhtiri yũhũre:

—Neña. Sa yegꝰ ahri tunu papera tunugãre ihyaya. Mꝰhꝰ coã ihyagũ umi yero saha quehnoano bisirota. Mꝰhꝰ paarpꝰ mꝰhꝰ ihya sõri bato sũẽñe waharota, nidi yꝰhꝰre.

¹⁰ Tiqũiro sa nigũ tũhogꝰ ti tunugãre angelre yꝰhꝰ nedi bato ihyau. Yꝰhꝰ coã ihyagũ umi yero saha bisiri. Yꝰhꝰ ihya sõri bato yꝰhꝰ paarpꝰ sũẽno wahadꝰ. ¹¹ Yꝰhꝰ sa ihyari bato ohõ saha nidi yꝰhꝰre:

—Pari turi ijipihtiye macari cjẽna, ijipihtiye yeh-pari cjẽna, peye yahuducuyere yahuducuyequina, tiquina pũhtoa gũhꝰ came tiquina dahse wahatire yahuyuya mꝰhꝰ, nidi yꝰhꝰre.

11

Pũaro Cohãcjũ yere yahuatiquinare yahu ojoahye Ñu marine

¹ Came yꝰhꝰre queodure ohori Cohãcjũ. Tuadꝰ puno yoadꝰ ijiri tꝰ. Ture ohoro ohõ saha nidi yꝰhꝰre:

—Ya wꝰhꝰre queogꝰ wahaya. Ti wꝰhꝰ cjã altar gũhꝰre queoia. Sa yegꝰ ti wꝰhꝰpꝰ yꝰhꝰre ño peoyequinare queoia. ² Sopecaha wijia sadꝰcari paare quehnoari paare queoeracãhña. Ti paa yꝰhꝰre cahmeeñequinare tiquina cũri paa ijire. Tiquina cuarenta y dos asũri waro Cohãcjũ ya macare, ti maca cjẽna gũhꝰre ñano yeeta. Sa yegꝰ queoeracãhña tiquina ya paare quehnoari paare. ³ Sa yegꝰ yeere yahuatiquinare pũarore ohoutja. Mil doscientos sesenta decori waro yeere yahueta. Masa dija suhtire sañañequina ijietia tiquina yꝰhꝰ yahu dutiyequina, ni yahuri yꝰhꝰre.

4 Ahri yehpa cjēna p̄h̄toro poto p̄ad̄u Olivo wame tiye cj̄u ducure. P̄ad̄u sih̄a peoye cj̄u ḡh̄u ti cj̄u cahap̄u ducure. Ti cj̄u mehna queoye mehna ȳh̄u buheḡu ahriquina p̄aro mari p̄h̄toro yere yahuyequina ti cj̄u yero saha ijire. 5 Sa ye tiquinare ih̄na tuhtiyequina tiquinare ñano ye duaḡu tiquina pehe d̄seri cj̄e peca mehna ʘj̄a pehoeta tiquinare ih̄na tuhtiyequinare. Sata tiquinare ñano yeyequinare wej̄eta tiquina p̄aro mari p̄h̄toro yere yahuyequina pehe. 6 Sa ye tiquina p̄aro acoro ahta dutieraḡu acoro ahtasi. Sa yero mari p̄h̄toro yere tiquina yahuro puno acoro ahtasi. Sa ye m̄arine dii m̄ari wahaḡu yeeta tiquina. Sa ye ahri yehpare ñano wahaḡu yeeta. Ijipihtiye d̄h̄se ijiyere, ijipihtiyequina d̄h̄se ijiyequinare masare ñano wahaḡu yeeta. Tiquina cahmeno sahata sa ñano wahaḡu yeeta ahri yehpare.

7 Tiquina sa ye pehoḡu ʘhc̄āri copep̄u ijiriquiro ñariquiro n̄c̄u cj̄āno wijiariota. Sa wijiario Coh̄cj̄u yere yahuyequina mehna cahmequenota. Sa cahmequeno tutua ȳhd̄d̄caro tiquinare wej̄enota. 8 Tiquiro sa wej̄edi bato tiquina paḡuri pajiri maca cj̄ā mahap̄u cuñaeta. Yahuyequina p̄h̄torore tiquina quē biha wej̄edi maca ijire ti maca. Ti maca cj̄ēna ñañequina ijiye Sodoma cj̄ēna, Egipto cj̄ēna yero saha ijire. 9 Sa cuñañe ihtia deco quehnoano cuña, ape deco deco mehna tiquina paḡuri mahap̄u cuñaeta. Sa ye ijipihtiye yehpari cj̄ēna, ijipihtiye cururi cj̄ēna, ijipihtiye yahuducuyere yahuducuyequina tope decori waro tiquina paḡurire ih̄naducuenta. Sa ye tope decori waro tiquina paḡurire ya dutisi. 10 Tiquina

sa yariariquina ijigũ ihñañe ahri yehpa cjëna bucueeta. Sa bucueye bose decore yeye, tiquina basi apee borore sa oho quëeta. Tiquina p̄aro Cohãcjũ yere yahuyequina masare ñano ȳhdugũ yeriquina ijiahye. Sa ye tiquina sa yariagũ ihñañe bucue ȳhdæeta ahri yehpa cjëna.

¹¹ Sa yero ihtia deco ape deco deco mehna bato Cohãcjũ tiquina paḡr̄ire masonota. Tiquiro sa masogũ tiquina pari turi wahcãd̄caeta. Tiquina sa wahcãd̄cagũ ihñañe ijipihtiyequina cue ȳhdæeta tiquinare. ¹² Came tiquina p̄aro āhm̄seper̄a tutuaro yahuducugũ t̄hoeta. Ohõ saha ninota tiquinare.

—Ohõp̄a m̄ja taya m̄sa, ninota.

Tiquiro sa nigũ t̄hoye ehmeo curua watoa m̄jaa wahaeta. Tiquina yabiriquinare m̄jagũ ihñaeta masa. ¹³ Tiquina sa m̄jagũta yehpa tutuaro ñuhminota. Sa ñuhmigũ ti maca cjë wah̄se peye bora dijiaa waharota. Sa ye yehpa ñuhmino mehna siete mil masa yariaa wahaeta. Apequina d̄hsariquina pehe ac̄aa wahaeta. Sa ye Cohãcjũre āhm̄se cj̄nore “Tutuaḡa ijire” ni ño peoeta tiquirore.

¹⁴ Ahri ijipihtiyequina sa wahari bato p̄a taha masa ñano ȳhd̄a tuhasariquina ijietta. Tiquina sa ȳhd̄ari batogãta pari turi duita masa ñano ȳhdæeta tja.

Seis cornetarire tiquina putiri bato apequiro putiahye

¹⁵ Came seis cornetarire tiquina putiri bato apequiro angel tiquiro yariare putiri. Tiquiro sa

putigũ ʌhmũsepũ tutuaro yahuducuye ca tari. Ohõ saha nino ca tari:

Yojopũ mari Pacũ, Cristo mehna ahri yehpa cjẽna pũhtoajieta. Sa yero pũhtoro sa ijiducurota Cohãcjũ, nino ca tari.

¹⁶ Sa ye Cohãcjũ poto pũhto dujiyepũ dujiyequina veinticuatro Jesu yequina pũhto Cohãcjũ poto quehe sa, tiquiroro ño peori. ¹⁷ Sa ño peoye ohõ saha nidi:

ʌsã pũhto Cohãcjũ, tutua yũhdũagũ ijire mũhũ. Mũhũ panopũ sa ijiducuahye. Sa yegũ yojopũ gũhũre sa ijiducure. Camepũ ahtaũta mũhũ. Mũhũ tutuaye mehna masa tiquina pũhto mũhũ ijidũcagũ “Quehnoare” niaja mũhũre. ¹⁸ Ijipihtiyequina ahri yehpa cjẽna mũhũre cahmedariquina mũhũ mehna usuamedi. Yojopũre tiquinare mũhũ buhiri dahreati pje ijire. Yariariquina gũhũre mũhũ buhiri dahreati pje ijire. Sa yero mũhũ yequina pehere quehnoañene tiquina yeri wapare mũhũ ohoati pje ijire. Ihquẽquina tiquina mũhũ cahacjẽna mũhũ yere yahu mũhtariquina ijire. Sa ye tiquina, arequina mũhũ yequina mehna ijipihtiyequina mũhũre ño peoyequina ijire. Sa yegũ pũhtoare, ihyo ijiyequina gũhũre mũhũ yequina tiquina ijiri wapa quehnoano yeita mũhũ. Sa yero ahri yehpa cjẽnare dojomehne cohteriquinare mũhũ cohãti pje ijire yojopũre, ni ño peori pũhto Cohãcjũre.

¹⁹ Tiquina sa yeri bato ʌhmũse cjã wũhũ Cohãcjũ ya wũhũ tiquiro pũori wũhũ ijiri. Sa yena ti

wuhupɛ ijiri acarore ihñau. Ti acaro puhiapɛ Cohãcjũ masare tiquiro yedohoatire yahuri pũ sañari. Yuhɛ sa ihñagũta mia sitedoqueo, upo pa maari. Sa yero sijoro saha ijiro bisi maa, yehpa ñuhmi maa, aco paca yusɛaye paca uhmɛsepɛ peye bora dijia tari.

12

Numino gũhare pinono gũhare yahuahye Ñu

¹ Came ahri yehpa dɛhse wahatire uhmɛsepɛ ihñori. Tiquiro sa ihñori ihyo waro ijierari. Ohõ saha ihña mɛhtaɛ: Uhmɛsepɛ numinore ihñau. Ticoro suhtiro asũ deco cjũno yero saha asi siteri. Sa yero asũ ñami cjũno bui ducuri. Pɛhtoro pesari behto borore doce ñahpicoha paca cɛori behtore pesaricoro ducuri. ² Sa yero mehenogã dɛhsari ticoro pohna tiato. Sa yero ticoro sañuducuri. ³ Came pari turi ihñau uhmɛsepɛ tja: Pajiriquiro pinonore sohãriquiore ihñau. Siete dapu paca tiriquireo ijiri. Ijipihtiye tiquireo dapu paca pɛhtoa pesaye behtori borore pesaye dapu paca ijiri. Sa yero diez waro sahari tiriquireo ijiri tiquireo. ⁴ Tiquiro picõno mehna ñahpicoha pacare wahba sitedoque dijiori yehpapɛ. Ijipihtiye ñahpicohare deco esaboro caha wahba sitedoque dijiori. Sa yero numino pohna tiaticoro poto ducuri pinono. Ticoro macɛnogã bajuagã tiquirogãre ihyaro taro nimesi. ⁵ Camegãta cɛo tuhasari nijinogãre. Ijipihtiye yehpari cjẽna pɛhtoro ijiatiquiro ijiri tiquirogã. Tiquiro sa pɛhtoro tutuariquireo ijigã, masa tiquirore yuhdɛdɛcaye ihcãno sahasi. Tiquiro sa masa bajuagũta Cohãcjũ tiquiro dujiro

cahapu tiquirogãre ne cãa wahari. ⁶ Tiquiro sa yegũ numino pehe masa marienopu duhti cãa wahari. Cohãcjũ tiquiro quehnoyuriropu duhti cãa wahari ticoro. Topure mil doscientos sesenta decori waro Cohãcjũ ticorore ihña ihbori.

⁷ Coã waropure uhmusepu cahme wejẽ ducahye. Miguel wame tiquiro angel tiquiro yequina angele gãhu pinono mehna cahmequeahye. Tiquina sa cahmequegũ pinono tiquiro yequina angele mehna Miguel gãhu mehna cahmequeahye. ⁸ Sa ye Miguel gãhu pinonore yuhducahye. Sa yero pinono yequina angele gãhure uhmusepu iji nemo dutierahye. ⁹ Sa yero pajiriquiro pinonore cohã cãhye Cohãcjũ. Tiquiro pinono watĩnota ijiro nidi. Satana wame tiquiro ijiri. Panopu tiquiro pinono pagu saha bajuriquiro ijiahye. Sa yero ijipihitiri yehpa cjẽnare ni mehoriqiro ijire. Tiquirore tiquiro yequina angele mehna yehpapu cohã dijioahye.

¹⁰ Came uhmusepu sañuducuro ca tagũ tãhou: Yojobure mari Pacu masare yuhduori. Yojobu pũritare mari Pacu mari puhtoro ijiro ahtari tiquiro tutuayere ihño taro. Sa yero tiquiro ohoriquiro Cristo gãhu tiquiro puhtoro ijiyere tiquiro tutuayere ihñori ijipihitiyequinare. Watĩnore uhmusepu ijiriquirore yehpapu cohã dijiori. Sa yero tiquiro tutuayere ihñori mari Pacu. Tiquiro watĩno pehe decoripe, ñaminipe Jesu yequinare “Ahriquina ñañequina ijire”, ni yahusãno niahye mari Pacure. Sa yero mari acayere Jesu yequinare yahusãriqiro ijiahye. ¹¹ Cristo Cordero

wame tiriquiro tiquiro dii cohãri mehna mari acaye Jesu yequina tiquirore wacũ tutuayequina tiquina ñano yerire tiquiro cohãnohriquina ijire. Sa wacũ tutuayequina ijiye, watĩnore yũhdũdcari. Sa ye quehnoañe buheyere buheye, watĩnore yũhdũdcari. Tiquiro yere buheye apequina tiquinare wejẽ duepegãta, Cristo yere duhuerari. ¹² Sa yena m̄sa ʘhm̄se cãna bucueya. Watĩnore yehpap̄ tiquiro cohã dijiogũ ihñana bucueya. Sa yepegãta ahri yehpa cãna, pajiri ma cãna gũh̄ pejec̄ona wahanata m̄sa pehe. M̄sa cahap̄ dijiari watĩno. Tiquirore buhiri dahreato mehenogã d̄hsare. Sa yero usua yũhd̄are tiquiro. M̄sa cahap̄ tiquiro esagũ pejec̄ona m̄sare tojoagũ yerota tiquiro, ni sañuducugũ t̄hou.

¹³ Sa yero pinono tiquiro cohã dijioriquiro numinore, nijinogã pacorore n̄n̄ tã cãri. ¹⁴ Sa yero ticorore pajiriquiro cac̄ tiquiro w̄ye d̄p̄r̄ire ohori Cohãcjũ, masa marienop̄ ticoro w̄ duhti cãtore. Top̄ ticoro esari bato ihtia cahma quehnoano ape cahma deco waro ticorore ihña ihbori Cohãcjũ. Tiquiro sa ihña ihbogũ pinono ticorore ñano ye masiedari. ¹⁵ Top̄ ticoro ijigũ ihñano pinono acore pajiro puti sitedoqueori ticorore miono taro. ¹⁶ Tiquiro sa yegũ yehpa pehe ticorore yedohori. Pinono d̄serop̄ wijiaye acore yehpa pehe aco ihmi peho cãri. ¹⁷ Sa wahagũ ihñano pinono numino mehna usua yũhd̄ari. Sa usuario ihquẽquina ticoro panamena iji turiayequina mehna cahmequeno wahari.

Tiquina pehe Cohãcjũ dutiyere yeyequina ijiye, Jesu ye buheyere quehnoañe buheyere ne duhueyequina ijiri. ¹⁸ Sa yero pinono pajiri ma dũhtũ cahapũ ducuri.

13

Pũaro nũcũ cjẽnare yahuahye Ñũ

¹ Pajiri ma dũhtũ cahapũ ducugũ, nũcũ cjãnore ti mapũ ijiriquiõre wahcã pahagũ ihñãũ. Tiquiõro pehe siete dapu paca, diez sahari waro cũoriquiõro ijiri. Tiquiõro sahari pũhtõa pesaye behtori borore pesari. Sa yero tiquiõro dapu pacare tiquiõro wamene ojoa ohõri dapu paca ijiri. Ti wame tiquiõro ñano wame tigũ ihña yabiri Cohãcjũ. ² Sa yero tiquiõro nũcũ cjãno yairo dohroriquiõro yero saha bajuri. Sa yero mie yero saha dahpocãri tiriquiõro ijiri. Sa yero yairo sohãriquiõro pajiriquiõrodu yero saha dũsero tiriquiõro ijiri. Sa yero pinono pehe tiquiõro tutuayere ohori nũcũ cjãnore. Sa ohoro tiquiõre pũhtõro dujiõpũ cũno tiquiõro yero saha peyequina masare dutigũ yeri pinono nũcũ cjãnore. ³ Ihcã dapu nũcũ cjãno dapu tiquina wejẽbo cureriquiõro dapu yero saha bajuri. Sa bajuepegũta tiquiõro camio pehe yatia wahari. Ti dapu catigũ ihñañe, ihña maria wahari ijipihtiyequina ahri yehpa cjẽna. Sa ihña maria wahaye, nũcũ cjãnore ño peori. Sa ye tiquiõro yequina wahari masa. ⁴ Sa ye nũcũ cjãnore pinono tiquiõro tutuayere tiquiõro ohogũ ihñañe masa pehe tiquiõre pinõnore dũsepe curi mehna quehe sa, ño peori. Sa ye nũcũ cjãno gũhũre dũsepe curi

mehna quehe sa, tiquirore ño peori. Sa ño peoye ohõ saha nidi:

—Ne apequiro m̄h̄h̄ yero saha tutuariquiro mariedare. Apequiro m̄h̄h̄re ne ȳh̄d̄h̄d̄uca masiedare, ni ño peori masa n̄c̄h̄ c̄j̄n̄ore.

⁵ Sa yero tiquiro n̄c̄h̄ c̄j̄n̄o “Tutua ȳh̄d̄h̄d̄ucaḡu ijijaja”, tiquiro niepeḡta Coh̄ãc̄j̄re tiquiro ñano yahuducuepeḡta sa t̄hotu c̄ãr̄ĩdi Coh̄ãc̄j̄ pehe. Sa yero cuarenta y dos as̄ari waro tiquiro n̄c̄h̄ c̄j̄n̄o masare dutinimedi. To punota tiquiro p̄h̄toro ijiḡu cahmedi Coh̄ãc̄j̄. ⁶ Sa yero tiquiro Coh̄ãc̄j̄re ñano yahuducuri. Tiquiro wamene, tiquiro ya w̄h̄h̄re, ̄h̄m̄̄sep̄h̄ tiquiro ijiro c̄j̄na ḡh̄h̄re ñano yahuducuri n̄c̄h̄ c̄j̄n̄o. ⁷ Sa yero Coh̄ãc̄j̄ yequinare cahme wej̄no tiquinare ȳh̄d̄h̄d̄ucari. Tiquiro sa yepeḡta sa ih̄na c̄ãr̄ĩdi Coh̄ãc̄j̄. Coh̄ãc̄j̄ tiquiro sa ye dutieraḡu yeraboya. Sa yero ijipihtiyequina ahri yehpa c̄j̄na bui p̄h̄toro ijinimedi n̄c̄h̄ c̄j̄n̄o. Ijipihtiye cururi c̄j̄na bui, ijipihtiyequina macari c̄j̄na bui, yehpari c̄j̄na bui, ijipihtiye yahuducuyere yahuducuyequina bui p̄h̄toro ijinimedi tiquiro. ⁸ Sa ye ijipihtiyequina ahri yehpa c̄j̄na tiquiro n̄c̄h̄ c̄j̄n̄o poto d̄sepe curi mehna quehe sa tiquirore ño peori. Ahri yehpare Coh̄ãc̄j̄ tiquiro bajumehneato pano tiquiro yequina ijiatiquinare, sa ijiducuatiquinare tiquina wamene ojoa ohõ tuhasahye. Ti tju tiquiro sa ojoa ohõri tju Cordero tiquina wej̄d̄iquiro ya tju ijire. Ti t̄jup̄h̄ tiquina wamene ojoa ohõnohedariquina dihita n̄c̄h̄ c̄j̄n̄ore ño peori.

⁹ Cahmo tina ijire m̄sa. Sa yena t̄h̄h̄oya. ¹⁰ Ijipihtiyequina masare peresu

yenohatiquinare came tiquinare peresu yeeta. Ijipihtiyequina masa ñose wejẽnohatiquinare tiquinare ñose wejẽeta. Tire masina mari Cohãcjũ yequina ñano yũhdũepenata tiquirore cohãedacũhna. Sa yena tiquirore wacũ tutuũhna.

¹¹ Came apequiro nũcũ cjãnore ihñau tja. Yehpa puhiarũ ijiriquiro wijiagũ ihñau. Pua saharo oveja sahari yero saha bajuye sahari sahari tiriquire ijiri. Sa yero pinono yero saha yahuducuri. ¹² Sa yero nũcũ cjãno iji mũhtariquiro pehe came ijiriquiro pehere pũhtoro sõri. Tiquiro sa pũhtoro sõnohriquire pehe ijipihtiyehpari cjẽnare iji mũhtariquirore ño peogũ yeri. Iji mũhtariquiro nũcũ cjãno tiquina wejẽbo cureriquiro camino yatiriquiro ijiri. ¹³ Sa yero came ijiriquiro nũcũ cjãno tutuaye mehna ye ihñori masa tiquina ihña mariatore. Sa yero masa tiquina ihñonopũ peca pajiri peca mũmũsepe bora dijia tagũ yeri. ¹⁴ Sa yero iji mũhtariquiro ihñonopũ apequiro nũcũ cjãno pehe tutuaye mehna masare mehoru “Ahriquire mũsa ño peoatiquiro ijire”, nino. Sa yero tiquiro masare mehono, iji mũhtariquiro queoyere masare ye dutiri. Tiquiro iji mũhtariquiro ñoseni pji mehna tiquina ñosediquiro ijieperota catiriquiro ijiri. Tiquiro yero saha bajuye queoye ye dutiri apequiro nũcũ cjãno masare. Tiquina sa yegũ Cohãcjũ yabieperota sa ihña cãrĩahye. ¹⁵ Sa yero came ijiriquiro nũcũ cjãno pehe iji mũhtariquiro queoyere catigũ yeri masare ti queoye dutiato saha. Sa yero ti queoyere ño peoeyequinare wejẽ dutiri masare queoye pehe. ¹⁶ Sa yero ijipihtiyequinare tiquina omocari poto pehe,

tiquina wãhdoa paca gãhure oja ohõ dutiri nꝛꝛꝛ cǰãno came ijiriquiro. Ihyo ijiyequinare, pũhtoare, doeri cǰẽ opanare, pejesꝛoyequinare, tiquina cahacǰẽnare, cahacǰẽna ijiyequinare, ijipihtiyequinare tiquina omocarine tiquina wãhdoa paca gãhure oja ohõ dutiri. ¹⁷ Tiquiro iji mũhtariquiro nꝛꝛꝛ cǰãno tiquiro wamene, tiquiro ya numerore oja ohõẽnequinare ne dú dutierari. Sa yero tiquinare dua dutierari.

¹⁸ Tire quehnoano wacũ masiña mꝛsa. Tũho masina ijina nꝛꝛꝛ cǰãno tiquiro ya numerore quehnoano ihña masiña. Ti numero ẽmꝛno wame yero saha ijire. Ti numero seis cientos sesenta y seis ijire.

14

Cohãcǰã tiquiro yũhdũoriquina wahma basayere basahye

¹ Came Siõ wame tidũ cꝛnũ bui ducuriquirore Corderore ihñaũ. Tiquiro mehna ciento cuarenta y cuatro mil masa ijiri. Tiquina tiquiro ye wamene, tiquiro Pacũro ye wame gãhure tiquina wãhdoa pacare tiquina oja ohõnohriquina ijiri.

² Tiquinare yũhũ ihñaagũta ẽhmũsepũ yahuducuro ca tari. Pajiri peo bisiro saha ẽpo tutuaro bisiro saha bisiro ca tari tiquiro yahuducuye. Sa yero arpa wame tiyere tiquina bũa pũtẽno saha bisiro ca tari tiquiro yahuducuye. ³ Topũ pũhtoro dujiro cahapũ pititiaro sijoro saha bajuyequina, Jesu yequina pũhtoa gãhũ ijiri. Sa ye tiquina poto ciento cuarenta y cuatro mil masa ducuri. Topũ ducuye, wahma basayere

basaye nidi. Ti basayere tiquina dihita masidi. Cristo yꝯhdꝯoriquina dihita ti basayere masidi. Tiquina ahri yehparꝯ ijimediquina tiquiro ne mꝯoriquina ijiri. ⁴ Ne tiquina ihcã tahagã numino mehna ñano yerari. Sa ye Corderore ihña cũñequina ijiye, tiquiro yere sa yeducuyequina ijiri. Sa yero ñañequina mehna ijiyequinare tiquiro yꝯhdꝯoatiquinare nedi Cohãcjũ pehe. Sa tiquiro yꝯhdꝯoriquina ijiye, Cohãcjũ yequina ijiatiquina, Cordero yequina ijiatiquina gũhꝯ iji mꝯhtariquina ijiri. ⁵ Sa ye tiquina mehna cjẽna ne ihcãquiro ni mehoriquiro mariedare. Sa ye Cohãcjũ tiquiro tꝯhotugũ ñañe marieñequina ijiri tiquina.

Ihtiaro angele yahuducu dijioahye

⁶ Came ꝯhmꝯsepꝯ wꝯriquiore angelre ihñaꝯ. Tiquiro ahri yehpa cjẽnare, ijipihtiye cururi cjẽnare, ijipihtiye yahuducuyere yahuducuyequinare, ijipihtiye yehpari cjẽnare, quehnoañe buheyere yahuatiquiro ijiri. Ti buheye ne comesaeraye, sa ijiducure. ⁷ Sa yero angel sañuducuro ohõ saha ni yahuducu dijiori:

—Cohãcjũre cueya. “Tutua yꝯhdꝯagꝯ, quehnoa yꝯhdꝯagꝯ ijire”, niña tiquirore. Yojoꝯre masare tiquiro buhiri dahreati pje ijiro nine. Tiquiro ꝯhmꝯsere, ahri yehpare, pajiri mare, mári pohteri gũhꝯre yeriquiro ijire. Sa yena tiquirore dꝯsepe curi mehna quehe sa, ño peoya, ni sañuducuri angel.

⁸ Tiquiro sa nidi bato apequiro angel ꝯhmꝯsepꝯ wꝯriquiore ohõ saha ni yahuducu dijiori:

—Tiquinare cohã cãhri. Pajiri maca Babilonia wame tiri maca cjẽnare cohã cãhri Cohãcjũ.

Tiquina tiquiro cohãriquina pehe ijipihtiyequina apequinare ñano yegũ yeri. Queheyequina vinore tiquina tutuaro cahmeno saha tiquina ñañene tutuaro cahmeñe, Babilonia cjẽnare ihña cūri. Sa yero Cohãcjũ tiquinare tutuaro buhiri dahreri, ni yahuducu dijiori apequiro angel.

9-10 Tiquina p̄aro angele tiquina sa nidi bato apequiro angel tiquina bato w̄ariquiro ohõ saha ni yahuducu dijiori:

—Ijipihtiyequina n̄c̄cj̄n̄ore ño peoyequinare, tiquiro queoyere ño peoyequinare, tiquina w̄ahdoa pacare, tiquina omocarine tiquiro wamene oja ohõnohriquina ḡh̄ure buhiri dahrerota Cohãcjũ. Tiquina mehna usuaro, tiquina p̄ũritare tutuaro waro buhiri dahreducurota Cohãcjũ. N̄c̄cj̄n̄ore ño peoyequina ijipihtiyequina pecap̄ wahaeta. Top̄ tutuaro purĩnota tiquinare peca mehna, azufre wame tiye mehna tiquina wijiãri peca mehna. Quehnoañequina angele, Cordero ḡh̄u tiquina ihñonop̄ ñano ȳhd̄eta tiquina. ¹¹ Ti peca sa ohmeo tiducurota. Ne yatisi. Tiquinare sa purĩducugũ yere. Ijipihtiyequina n̄c̄cj̄n̄o poto d̄usepe curi mehna quehe sa, ño peoyequinare sa purĩducurota. Decoripe, ñaminipe sa purĩducu cãhnota. Tiquiro queoyere ño peoyequina, tiquiro wamene oja ohõnohriquina ḡh̄u sata ñano ȳhd̄eta, ni yahuducu dijiori angel.

¹² Sa tiquina ñano ȳhd̄ugũ ihñana Cohãcjũ yequina tiquiro dutiyere yena, Jesure cohãedarina ijina, tiquiro yere duhueracãhña. Ñano ȳhd̄epenata Cohãcjũ yere cohãedacãhña.

13 Came ʘhmʘsepʘ yʘhʘre yahuducuro ca tagũ tʘhou. Ohõ saha nidi yʘhʘre:

—Ahrire ojoaya mʘhʘ. Cohãcjũ yequina tiquiore cohãedarina ijina yojopʘre mʘsa yariari bato gʘhʘre bucuena ijire mʘsa, ni yahuducu dijiori yʘhʘre.

Tiquiro sa nidi bato Espíritu Santo pehe ohõ saha ni nemori tja:

—Sa tjire. Poto tjire. Tiquina tutuaro tiquina dahrayere duhu, soeta. ʘhmʘsepʘ tiquina wahagũ quehnoano tiquina yerire wacũnota Cohãcjũ. Sa yero tiquina sa yeri wapa tiquinare quehnoano yerota. Sa ye tiquina bucueyequina ijire, ni nemori Espíritu Santo.

Wese cjẽ oteye dʘcare mari bese neno saha Cohãcjũ tiquiro yequinare bese nenota. Ñãnequina pehere sijoro bese docorota

14 Came ehmeo curua yehseri curuare ihñaa. Ti curua bui masano yero saha bajuriquiro dujiri. Tiquiro uru behto pʘhʘto pesari behto borore pesari. Sa yero dihi pjĩ siori pjĩne cʘori tiquiro.

15 Came apequiro angel Cohãcjũ wʘhʘpʘ ijiriquiro wijia tari. Sa wijia taro tutuaro sañuducuri ehmeo curua bui dujiriquirore:

—Mʘhʘ dihi pjĩ mehna wese cjẽ dʘcare ahri yehpa cjẽ dʘcare dʘte ne pehoya. Yojopʘre tiquiro queori pje esare. Yojopʘre dʘca neni pje esare, nidi angel.

16 Tiquiro sa nigũ tʘhoro tiquiro dihi pjĩ mehna ahri yehpa cjẽ dʘcare ne dʘcari ehmeo curua bui dujiriquiro.

17 Came apeqairo angel gāhᵘ Cohācjū wᵘhᵘpᵘ ijiriquiro wijia tari. Tiquiro gāhᵘ dihi pjī siori pjīne cᵘori. 18 Sa yero apeqairo angel altar cahapᵘ ijiriquiro wijia tari. Tiquiro pehe altar cjā pecare ihña ihboriquiro ijiri. Sa wijia taro dihi pjī siori pjīne cᵘoriquirore sañuducuri:

—Mᵘhᵘ dihi pjī mehna ahri yehpapᵘ ijiri wese, ᵘhse wese cjē dᵘcare neña. ᵘhse pehe ñi tuhasari, ni sañuducuri.

19 Tiquiro sa nigū tᵘhoro angel tiquiro ya pjī dihi pjī mehna ahri yehpa cjē ᵘhse tōhorine yᵘhre nedi. Tiquiro sa yeri bato ti tōhorine ᵘhse tōhorine tiquiro ñatihātopᵘ cohāri. Tiquiro sa cohāriro saha Cohācjū tiquirore cahmeeñequinare tutuaro usuaro, cohānota. 20 Ti maca dᵘhtᵘ cahapᵘ tiquina ñatihātopᵘ ti ᵘhse tōhorine ñatihāri. Topᵘ tiquina ñatihāgū dii wijari. Dii ma yero saha ijiri. Tres cientos kilómetro yoari ma, ihcā metro quehnoano ape metro deco ᵘhcᵘāri ma ijiri.

15

Masa tiquina ñano yᵘhdᵘatire angele cū bato tiahye masare

1 Came ᵘhmᵘsepᵘ sijoro saha ijirore ihñau. Tire ihñañe masa ihña maria wahaga. Ahri yehpapᵘre dᵘhse wahatore marine ihñori. Sa yero ti ihyo waro ijierare. Ohō saha ihñau: Siete angele ijiri. Cohācjū usuaro, siete tahari masare buhiri dahre bato tiro taro nidi. Sa ye tiquina siete angele pehe buhiri dahre dutiro tiquiro cūatiquina ijiri.

2 Angelere yᵘhᵘ ihñari bato pajiri mare quehnoano aco sitiri ma yero saha ijiri mare ihñau. Ti ma peca mehna ijiri ma ijiri. Sa

yegũ nũcũ cjanore tiquiro queoye gũhare yũhdũdcayequinare ihñaũ. Tiquina tiquiro wamene tiquiro ya numerore cũoyequina ijiri. Tiquina yũhũ ihñağũ pajiri ma aco sitiri ma dũhtũ caharũ ducuri. Topũ ducuyequina arpa wame tiyere bũa pũtẽñene cũori. Ti bũa pũtẽñe Cohãcjũ tiquiro ohori ijiri. ³ Sa ye Cohãcjũ cahacjũno, Moise ye basayere basaye nidi. Cordero ye basaye gũhare basaye nidi. Ohõ saha ni basari:

Usã pũhto mũhũ Cohãcjũ tutua yũhdũagũ ijire. Mũhũ yerire ihñaana ihña maria wahaja usã. Mũhũ yeri quehnoa yũhdũare. Mũhũ ijipihtiye yehpari cjẽna pũhto ijire. Quehnoano ni mehono marieno yeducure mũhũ. Ijipihtiyequina mũhare cueeta. ⁴ Ijipihtiyequina mũhare “Tutuagũ ijire”, nieta. Mũhũ dihita ñañe mariegũ ijire. Ijipihtiye yehpari cjẽna mũhũ caharũ esaye, dũsepe curi mehna quehe sa, mũhare ño peoeta. Sata yeeta tiquina ijipihtiyequina queoro mũhũ yerire ihñañe, ni basaye nidi tiquina.

⁵ Came mũmũsepũ ihña mũogũ, Cohãcjũ wũhũ põori wũhare ihñaũ. Topũ Cohãcjũ ijiri tucũ waropũ Cohãcjũ dutiye tiquiro ojoari pjĩni utã pjĩni tiquina ihbori pjĩni ijiri. ⁶ Ti wũhare yũhũ ihñağũta siete angele ti wũhũ puhiarũ ijiriquina wijia tari. Tiquina Cohãcjũ buhiri dahre dutiro tiquiro cũatiquina ijiri. Tiquinape tiquina buhiri dahreatire cũori tiquina angele. Quehnoañe suhti, yehseye suhti sañañequina ijiri. Sa ye tiquina cutiro bui uru cahsero mehna tũã dihoriquina ijiri.

⁷ Ti wũhũrũ ijiriquina tiquina wijia tagũ pititiaro

sijoro saha bajuyequina mehna cjãno tiquinare si-ete angelere siete uru parire ohoꝛi. Ti pari Cohãcjũ usua tiquiro buhiri dahreati mehna quehnoano wahpari ti pari. Tiquiro Cohãcjũ sa ijiducuriquiro ijire. ⁸ Tiquiro sa ohogũ Cohãcjũ wuhũ puhiaꝛũ tiquiro asi siteye mehna tiquiro tutuaye mehna ohmeo ti sehsaa wahari. Sata ohmeo wuhũ wahagũ ne masa ti wuhũre sajà masiedari. Siete angelere Cohãcjũ buhiri dahre dutiro tiquiro cũriro saha masare tiquina buhiri dahre tuhasari bato pari turi ti wuhũꝛũ sajà masine tja. Tiquiro buhiri dahreato pano sajà masiedari.

Cohãcjũ masare tiquiro buhiri dahreatore yahuahye

16

¹ Came Cohãcjũ wuhũꝛũ tutuaro yahuducuro ca tari. Siete angelere yahuro nidi:

—Siete paripũ pose tiyere yehpaꝛũ pio sitedoque dijiona wahaya. Yehpa cjẽnare Cohãcjũ tiquiro ni-diro sahata buhiri dahreya yojopũre, ni yahuducuro ca tari.

² Tiquiro sa nigũ tãhoro iji mũhtariquiro angel tiquiro cũori paꝛũ pose tiyere yehpaꝛũ pio sitedoque dijiori. Tiquiro sa pio sitedoque dijioꝛũ nũcũ cjãno wamene ojoa ohõnohriquina, tiquiro queoyere ño peoriquina ñano cami tiri. Ti cami tutuaro purĩdi tiquinare.

³ Tiquiro sa pio siteri bato apequiro angel tja tiquiro cũori paꝛũ pose tiyere pio sitedoque dijiori tja pajiri maꝛũ. Tiquiro sa pio sitedoque dijioꝛũta ti ma dii ma wahari. Yariariquiro dii yero saha

ijiri ti dii. Sa wahagũ ti ma puhiapũ ijiyequina yaria pihtia wahari.

⁴ Pũaro tiquina sa pio siteri bato apequiro angel tja tiquiro cũori papũ pose tiyere pio sitedoque dijiori tja măripu, ti mări pohteripu gũhare. Tiquiro sa pio sitedoque dijiogũ mări dii mări dihita wahari. ⁵ Sa wahagũ ihñano apequiro angel marine cohteriquiro ohõ saha nidi:

Cohãcjũ mũhũ ñañe mariegũ ijire. Yojopũ gũhare sa ijiducugũ ijire mũhũ. Panopũ gũhare sa ijiducue tiri mũhũ. Sa yegũ masa tiquina ñano yegũ ihñagũ queoro buhiri dahreri mũhũ tiquinare. Dii mmarine yegũ quehnoano yeri mũhũ. ⁶ Nũcũ cjãno yequina pehe mũhũ yequinare wejẽñe, dii cohãgũ yeri. Mũhũ yere yahuyequina gũhare wejẽñe, dii cohãgũ yeri. Tiquina sa wejedi buhiri mări dii mări wahari. Sa ye tiquinare diire mũhũ sa sihnigũ yegũ quehnoarĩne. Sata mũhũ buhiri dahregũ tiquina ye buhiri ijire, nidi mmarine cohteriquiro angel.

⁷ Tiquiro sa nidi bato altarpũ yahuducuro ca tari:

—Sa tjire. Cohãcjũ usã puhto tutua yũhdũagũ ijire mũhũ. Ni mehono marieno, queoro masare bese, buhiri dahrere mũhũ, ni yahuducuro ca tari.

⁸ Ihtiaro angele tiquina pio siteri bato apequiro angel tiquiro cũori papũ pose tiyere pio sitedoque dijiori tja asũ deco cjãno bui. Tiquiro sa pio sitedoque dijiogũta asũre masare tutuaro asigũ yeri Cohãcjũ. ⁹ Sa yero asũ deco cjãno masare tutuaro asiri. Sa ye Cohãcjũ tiquinare tiquiro buhiri dahre

dutigũ masiñe, tiquirore ñano yahuducuri masa. Sa ñano yãhdæpeta tiquina ñañe yerire ne bũjua witierari. Sa ye duhuerari. Cohãcjãre “Tutuagũ ijire”, ni ño peo duerari.

¹⁰ Pititiaro angele tiquina pio siteri bato apequiro angel tja tiquiro cœori papũ pose tiyere pio sitedoque dijiori tja nũcũ cjũno tiquiro dujiro bui. Pũhtoro dujiro ijiri tiquiro dujiro. Tiquiro sa pio siteri bato tiquiro yequina tiquina ijiri yehpapũ nahitiaa wahari. Sa ye tiquiro yequina masa ñano purĩgũ bahque dihori. ¹¹ Tiquinare ñano purĩpegũta ñano cami tiepeta, ne tiquina ñañe yerire bũjua witierari. Sa ye tire duhuerari. Sa ye Cohãcjũ tiquinare tiquiro cami dahregũ masiñe tiquirore ỹhmũse cjũnore ñano yahuducuri.

¹² Ihcã omopequina angele tiquina pio siteri bato apequiro angel tja tiquiro cœori papũ pose tiyere pio sitedoque dijiori tja Eufrates wame tiri ma pajiri mapũ. Tiquiro sa pio sitedoque dijiogũta ti ma sihbi quehea wahari. Asũ mũja taro cjẽna pũhtoa yequina masa mehna ti mare tiquina pehã tatore sa yeri.

¹³ Came ihtiaro watĩare taharocũa yero saha bajuyequinare ihñau. Ihcãquiro pinono puhiapũ ijiriquiro tiquiro dũseropũ wijia tari. Apequiro watĩno nũcũ cjũno dũseropũ wijia tari. Apequiro watĩno “Cohãcjũ yere yahu mũhtagũ ijiaja”, ni mehoriquiro dũseropũ wijia tari. ¹⁴ Sa ye tiquina ihtiaro watĩa tutuaye mehna yeyequina ijiri. Ijipihtiro cjẽna pũhtoare cahmecoagũ yeri tiquina cahme wejẽ dutiye tehe. Tiquina sa cahme wejẽati deco Cohãcjũ tutua yãhdũariquiro ijipi-

htiyequinare tiquiro dutiati deco, pihtiati deco ijire.

15 Ohõ saha nidi Jesu: “Ihñaña m̄sa. Yaqueriquiro wacũeno mehna tiquiro yaquero ahtaro saha ȳh̄h̄ ḡh̄h̄ wacũeno mehna ahtaũtja. Ȳh̄h̄ ahtatore quehnoano cohteriquiro bucueriquiro ijirota. Tiquiro ye suhtire quehnoano quehnoyuriquiro yero saha yeere quehnoano yeriquiro ijire bucueriquiro. Sa yeriquiro ijiro ȳh̄h̄ ahtaḡũ suhti marieniquiro tiquiro b̄h̄e taboriro saha b̄h̄e tisi tiquiro”, nidi Jesu.

16 Came ihtiaro watña yehpari cjẽna p̄ahtoare cahmecoaḡũ yeri tiquinare. Tiquina cahmecoano Hebreo ye mehna “Armagedon”, wame tiri.

17 Seis angele tiquina pio siteri bato apequiro angel tja tiquiro c̄h̄ori pap̄u pose tiyere ehmeo cururi cahap̄u pio sitedoque dijiori tja. Tiquiro sa pio sitedoque dijiori bato p̄ahtoro dujirop̄u Cohãcjũ w̄h̄ap̄u tiquiro dujirop̄u tutuaro yahuducuro ca tari:

—To punota ijiaga, nino ca tari.

18 Tiquiro sa nigãta mia sitedoqueo, ̄po pa maa, sijoro saha ijiro bisi maa, cuaro yehpa ñuhm̄idi. Ahri yehpap̄u masa tiquina iji d̄ucari bato ne sa ñano yehpa ñuhm̄ieda tiri. Apeye ñuhmiñe ȳhd̄oro cuaro yehpa ñuhm̄idi. 19 Sa ñuhmiḡũ pajiri macare ihtia maha yihti maa wahari. Sa ye b̄h̄j̄ye macari ahri yehpap̄u ijiye macari sehte dijiaa wahari. Sa yero Babilonia wame tiri maca pajiri maca cjẽnare wacũri Cohãcjũ tiquinare buhiri dahrero taro. Tiquina ñañene yeri buhiri tiquina

mehna tutuaro usuari. Sa usuaro tiquinare tutuaro buhiri dahreri. ²⁰ Tiqairo sa yegã ijipihtiye nũcũpo, cũnũ cju gũhũ cohõ pihtia wahari. Sa ye ne mariedare. ²¹ Sa ye bujũye paca aco paca yũsũaye paca yehpũpũ masa bui bora dijia tari. Ijipihtiye paca aco paca cuarenta kilo nũcũñe paca ijiri. Tiquina bui ti paca sa bora dijia tagũ Cohãcjũ masare tiqairo tutuaro buhiri dahregũ masiñe ñano yahuducuri masa Cohãcjũre.

17

Utau mehna ñano yeducuricorore ña yũhdũaro yericorore buhiri dahre dutirota

¹ Came siete pari cũoyequina angele mehna cjũno yũhũ cahapũ wihiro ohõ saha nidi yũhũre:

—Ihñagũ ahtaya. Peye mári bui dujiricorore utau mehna ñano yeducuricorore ña yũhdũaro yericorore Cohãcjũ tiqairo buhiri dahreatire ihñagũ ahtaya mũhũ. ² Ahri yehpa cjẽna pũhtoa ticoro mehna tiquina ñano yeboro saha ticoro yero saha yeri. Cohãcjũ ye pehere cahmedari. Ahri yehpa cjẽnare ticoro quehegũ yeboro saha tiquina mehna ticoro ñano yeboro saha ticoro masare ñañene tutuaro cahmegũ yeri. Sa yero ñañene yegũ yeri masare, ni yahuri angel yũhũre.

³ Tiqairo sa nidi bato Espĩritu Santo pehe yũhũre ihñori: Angel pehe masa marienopũ neari yũhũre. Topũ numinore ihñaũ. Ticoro nũcũ cjũno sohãriqairo bui pesaricoro ijiri. Nũcũ cjũno pehe tiqairo pagũpũ peye wame tiquina ojoa ohõnohriqairo ijiri. Ti wame ñañe wame Cohãcjũ tiqairo ihña yabiye wame ijiri. Sa yero siete

dapu paca tiriquire, diez sahari tiriquire ijiri nũcũ cjũno. ⁴ Sa yero numino pehe quehnoano yahsaye suhti pũhtoa tiquina sañañe suhti saha ijiyere sañaricoro ijiri. Sohãñe suhti gãhũre sañaricoro ijiri. Peye urure, wapa tiye Ʃtãre, perla pjeri gãhũre ohõri suhtire sañaricoro ijiri ticoro. Sa yero uru pare cãori ticoro. Ti papũ pose tiye ñãñe ticoro yeri jiri. Ʃmũa mehna ñano yero, pajiro ñano yeri ticoro. Ti ñãñene ihña yabire Cohãcjũ. ⁵ Ticoro wũhdoapũ ticoro wame tiquina oja ohõnohricoro ijiri. Ti wamene quehnoano masiedaja mari. Ti wame queoye mehna buheri wame ijire. Ahri ijire ti wame: “Pajiri maca Babilonia wame tiri maca ijire. Ijipihtiyee wũana tiye dahpoto cjõno, ña yũhdũayere yericoro ijire”, ni, ticoro wũhdoapũ tiquina oja ohõnohricoro ijiri. ⁶ Sa yero ticoro peyequina Cohãcjũ yequinare wejẽdicoro ticoro ijigã masii. Queheyere ticoro bucuero saha tiquinare wejẽno, tiquina dii cohãgũ bucueri ticoro. Jesure tiquina cohãedari buhiri ticoro wejẽdi tiquinare. Ticorore ihñagũ, ihña maria wahau.

⁷ —¿Dũhsegũ mũhũ ihña maria wahajari? nidi angel yũhũre.

Sa nino yũhũre ohõ saha ni nemori:

—Mũhũ masiedarire mũhũre yahutja. Numinore mũhũre yahutja. Ticoro pesariquire gãhũre yahutja. Tiquiro nũcũ cjũno ijiri. Sa yero siete dapu paca tiriquire, diez sahari tiriquire ijiri. ⁸ Tiquiro panopũ ijiriquire ijiri. Yojopũre mariedare tiquiro. Came tiquiro uhcũãri copepũ ijiriquire wijia tarota. Tiquiro sa wijia tari bato pecapũ waharota. Ahri yehpa cjẽna tiquirore ihña

maria, ño peori tiquirore. Ahri yehpa ijiato pano Cohãcjũ tiquiro yequina ijiatiquinare sa ijiducua-tiquinare tiquina wamene ojoa ohõahye. Tiquiro ojoa ohõnohedariquina ijiri nꝛꝛꝛ cꝛꝛꝛnore ño peoyequina. Tiquiro pehe panopꝛꝛ ijiri. Yojopꝛꝛ pehere mariedare. Camepꝛꝛ pari turi bajarota. Sa ye tiquiro bajuagũ ihñañe masa tiquirore ihña maria wahaeta.

⁹ Yojopꝛꝛe yꝛꝛꝛ yahuatire masi duana, quehnoano tũhonata mꝛꝛsa. Sa yena tũho masina ijiya. Nꝛꝛꝛ cꝛꝛꝛno dapu paca siete dapu paca siete cꝛꝛꝛ cꝛꝛ ijire, mari queoye mehna buhegã. Ti cꝛꝛꝛ cꝛꝛ buipꝛꝛ pesare ticoro ꝛꝛꝛꝛ mehna ñano yeducuricoro. ¹⁰ Ti dapu paca siete pũhtoa yero saha ijire, mari queoye mehna buhegã. Peyequina masa pũhtoa ijire. Ihcã omopequina pũhtoare cohã tuhasari. Apequiro tiquina bato ijiriquiro pũhtoro ijire yojopꝛꝛe. Apequiro pehe came pũhtoro sajãnota. Sa sajãno mehenogã pũhtoro ijirota tiquiro. ¹¹ Sa yero nꝛꝛꝛ cꝛꝛno sohãriquiro panopꝛꝛ iji mũhtariquiro, yojopꝛꝛe marieniquiro tiquina siete pũhtoa bato pũhtoro ijirota. Siete pũhtoa mehna cꝛꝛno ijire. Came pecapꝛꝛ waharota.

¹² Nꝛꝛꝛ cꝛꝛno sahari diez sahari diez pũhtoa yero saha ijire, mari queoye mehna buhegã. Peyequina masa pũhtoa ijire. Tiquina pũhtoa sajãedare yojopꝛꝛ. Camepꝛꝛ pũhtoa sajãñe mehenogã pũhtoa ijietta. Yoari pje iji dutisi tiquinare. Sa pũhtoa ijiye nꝛꝛꝛ cꝛꝛno mehna pũhtoa ijietta. ¹³ Tiquina diez pũhtoa ihcãno saha tũhotuyequina ijire. Sa ijiye tiquina nꝛꝛꝛ cꝛꝛnore tiquina ye yehpari cꝛꝛna pũhtoro sõeta. ¹⁴ Sa ye

Cordero mehna cahme wejĕeta. Tiquina sa cahme wejĕpegŭta Cordero tiquiro beseriquina mehna tiquirore ne cohãeñequina mehna tiquinare yuhdudcaeta. Tiquiro ijipihtyequina apequina pũhtoa bui pũhthora ijire. Sa yero tiquinare yuhdudcarota, nidi angel yahũre.

¹⁵ Ahrire yahũre yahu nemori angel:

—Ŭmũa mehna ñano yeducuricoro mări bui dujiri. Ti mări ahri yero saha ijire mari queoye mehna buhegũ: Ijipihtye yehpari cjẽna, peye cururi cjẽna, peye yahuducuyere yahuducuyequina yero saha ijire ti mări. ¹⁶ Nũcu cjãno, diez pũhtoa gũhu umũa mehna ñano yeducuricorore ihña yabieta. Tiquina diez pũhtoa nũcu cjãno mehna ticoro yere ehma peho, suhti mariedicoro cohãeta ticorore. Sa ye ticoro pagure ihyaeta. Tiquina sa yeri bato ticorore uĵũa pehoeta. ¹⁷ Tiquina diez pũhtoa ihcãno saha tũhotuye, nũcu cjãnore tiquina ye yehpari cjẽna pũhthora sũeta. Tiquinare sa yegũ yeri Cohãcjũ, tiquiro cahmeno saha yero taro. Sa yero nũcu cjãno pehe pũhthora ijirota. Ijipihtye Cohãcjũ panopũ tiquiro yahuriro sahata tiquiro yeri bato nũcu cjãnore cohãnota. ¹⁸ Ticoro mahũ ihñaricoro mehna ohõ saha ni queoye mehna buhere: Ticoro pajiri maca Babilonia wame tiri maca yero saha ijire. Ijipihtyequina apequina pũhtoa bui ijire ti maca cjẽna, nidi angel yahũre.

18

Babilonia wame tiri maca tiquiro cohãri maca ijire

¹ Came apeqairo angel ʌhmʌsepʌ dijia tariquirore ihñʌ. Tiquiro pʌhtoro waro ijiri. Sa yero tiquiro asi siteye ijipihtiropʌ quehnoano buhrio sehsaa wahari. ² Tiquiro sa dijiari bato tutuaro sañuducu yahuri:

—Cohāri jiri. Babilonia wame tiri maca pajiri maca cjēnare cohāri jiri. Yojopʌre watīa, peyequina ñañequina pagʌ bajueyequina gāhʌ ti macapʌ ijiye nine. Ñañequina boro minicjʌa pari gāhʌ ti macapʌ ijiye nine. Tiquina minicjʌa masa tiquina ihña yabiyequina ijiri. ³ Ijipihtiye yehpari cjēna ti maca cjēnare ñañequinare ihña cūñe, tiquina gāhʌ ñano yeri. Sa ye ahri yehpari cjēna pʌhtoa ti maca cjēna numia mehna ñano yeri. Ticoro sa ʌmʌa mehna ñano yeducuricoro ijiro wapa tiyere dúe tiri. Pajiro ticoro sa dúgʌ ahri yehpa cjēna doeri cjē duayequina pajiro wapatari, ni yahuri angel.

⁴ Came pari turi ʌhmʌsepʌ yahuducuro ca tari. Ohō saha nidi:

—Yeequina, ahricoro ʌmʌa mehna ñano yeducuricoro mehna ijieracāhña mʌsa. Ticoro mehna mʌsa ijigʌ mʌsa gāhʌre buhiri dahrerota. Sa yena ticoro ñano yeyere ihña cūedacāhña. ⁵ Ticoro ñano yeri peye ijire. Ticoro ñano yerire pari tju mari duhu peo mʌogʌ ti tju pehe ʌhmʌsepʌ wahā sa cāboaga. Sa ye ticoro ñano yeri peye ijire. Sa yero ticoro ñano yerire wacūre Cohācjʌ. Sa wacūno ticorore buhiri dahre dutirota. ⁶ Ticoro tutuaro tiquiro buhiri dahrenohaticoro ijahro. Masare ticoro ñano yegʌ yeriro saha ticoro gāhʌre ñano yʌhdugʌ yeahro. Masare ticoro sa ñano wahagʌ yeriro saha ti yʌhdʌoro ticorore ñano

buhiri dahreahro. ⁷ Ticoro “Quehnoago ijiaja”, ni t̃hotumedi. Sa ni t̃hoturo, wapa buj̃yere pajiro c̃ori ticoro. Ti wapa buj̃yere pajiro ticoro c̃oro punota ticorore pajiro ñano ỹhd̃g̃ã yeahro. To punota ticorore buj̃a witiḡã yeahro. Ticoro basi oh̃ saha ni t̃hotumene. “Oh̃p̃ dutigo dujiaja. Wape wiho ijieraja. Sa yego ne ñano ỹhd̃si ỹh̃”, ni t̃hotumene ticoro. ⁸ Sa ni t̃hoturicoro ijig̃ã wac̃eno mehna ticorore buhiri dahrerota. Ticoro dohati, yariariquinare yahco uti, ũa ah-barota. Sa yero ticorore ũa borota. M̃sa p̃h̃toro Coh̃c̃j̃ã ticorore buhiri dahre dutiriquiro tutua ỹhd̃ariquiro ijire. Sa yero sa ỹh̃ nidiro saha ticorore buhiri dahre dutirota, nino ca tari ah̃m̃sep̃.

⁹ Sa ye ticoro yero saha ijiri macare Coh̃c̃j̃ã tiquiro buhiri dahreri bato ahri yehpa c̃j̃na p̃h̃toa tutuaro buj̃a witi, utieta. Ti maca c̃j̃na mehna ñano yeyequina ijiri. Ti maca ũḡã ih̃ñañe utieta tiquina. ¹⁰ Sa ũḡã ih̃ñañe tiquina p̃h̃toa yoarop̃ ih̃nadoqueoducueta, “Ũs̃ã ḡh̃ure buhiri dahreari”, niñe. Top̃ ih̃nadoqueoducuye oh̃ saha nieta:

—Yohou, pejec̃ori maca ijire, Babilonia. Si maca pajiri maca tutuari maca ijimedi. Wac̃eno mehna si macare buhiri dahreri, nieta tiquina.

¹¹ Ijipihtiro c̃j̃na doeri c̃j̃e duayequina ti macare ih̃ñañe tutuaro buj̃a witi utieta. Ti maca pihtig̃ã ih̃ñañe, tiquina ye doeri c̃j̃e dúyequina mariedag̃ã ih̃ñañe buj̃a witieta tiquina. Sa ye utieta. ¹² Tiquina ne c̃ãhtarire urure, platare, wapa buj̃ye ut̃ãre, perla wame tiye paca ḡh̃ure dúyequina marisi. Sa ye apeye tiquina ne c̃ãhtarire

suhti quehnoañe suhtire, yahsaye suhti p̄h̄toa tiquina sañañe suhti saha ijiye suhtire, seda wame tiye suhtire, sohãñe suhtire dúyequina marisi. Sa ye apeye tiquina ne cãhtarire yuc̄ari ehme sitiye yuc̄arire dúyequina marisi. Sa ye apeye tiquina ne cãhtarire marfil wame tiye mehna tiquina yerire, wapa b̄j̄m̄ye c̄j̄ mehna tiquina yerire, bronce wame tiye come mehna tiquina yerire, come b̄utiye mehna tiquina yerire, marmol wame tiye mehna tiquina yerire dúyequina ne marisi. ¹³ Sa ye apeye tiquina ne cãhtarire canela wame tiyere tiquina ihyayere ocagã yeyere, apeye tiquina ihyayere ocagã yeyere, bueyere, mirra wame tiye ehme sitiye, apeye ehme sitiye dúyequina marisi. Sa ye apeye tiquina ne cãhtarire vinore, ùhse ihyaye moreñene, trigore, trigo p̄jerire, wec̄are, corderoare, caballoare, tunuñe cohroni caballoa tiquina wejeye cohronire dúyequina marisi. Cahacj̄nare dú tiquinare c̄oyequina ḡh̄ marisi. Masa tiquina ijiepegãta tiquinare dúyequina ijimedi. Yojoṗ̄are marisi. Sa ye b̄j̄m̄a witieta doeri c̄j̄ne duayequina. ¹⁴ Sa ye oh̄o saha nieta tiquina ti maca c̄j̄na ijiriquinare:

—Adei, ñabutiario wahayari. Ijipihtiye m̄sa cah̄imedi pihtia wahari. Sa ye ijipihtiye quehnoañe m̄sa c̄omedi pihtia wahari. Sa yena tire pari turi bocasi m̄sa, nieta doeri c̄j̄ne duayequina.

¹⁵ Tiquina ti macare doeri c̄j̄ne duaye, pajiro wapatamedi. Sa ye tiquina ti macare yoarop̄a ihñadoqueoducueta, “Ùsã ḡh̄ure buhiri dahreari”, niñe. Sa ihñadoqueoducuye ti macare tutuaro b̄j̄m̄a witi utieta. ¹⁶ Oh̄o saha nieta ti macare:

—Adei, pejecꞥoyequina ijire si maca pajiri maca quehnoari maca cjēna mꞥna. Si maca numino yero saha quehnoañene cꞥori. Numino pehe quehnoañe suhtire, yahsaye suhti pꞥhtoa tiquina sañañe saha ijiye suhtire, sohñañe suhti gũhꞥre sañari. Sa yero uru, wapa bujꞥye utã, perla wame tiye paca ohõri suhtire sañari. Sa yeri si maca cjēna. ¹⁷ Sa ye wacũeno mehna si maca buti pihtia wahari, nieta ti macare.

Sa ye ijipihtiyequina yucꞥsari mehna tiniñequina, ti yucꞥsari opana, tiquina ꞥmꞥa, apequina pajiri mapꞥ dahra wapatayequina gũhꞥ ti macare yoaropꞥ ihñadoqueoducuenta. ¹⁸ Topꞥ ihñadoqueoducuye ti macare to ꞥjũgũ ihñañe ohõ saha ni sañuducuenta:

—Quehnoañe macari si maca yero saha ijiye macari ne apeye macari mariedare, ni sañuducuenta tiquina.

¹⁹ Sa bujꞥa witiyequina ijiye tiquina dapu paca bui dihtare orẽ peoeta. Sa ye tutuaro yahco utiye ohõ saha nieta:

—Adei, pejecꞥoyequina ijire si maca cjēna mꞥna. Quehnoari maca ijimedi. Ijipihntina yucꞥsarire cꞥona pajiri mapꞥ tinina ijina si maca cjē doeri cjē mehna quehnoano wapatami mari. Sa ye duita si maca cjē buti pihtia wahari, nieta yucꞥsari cjēna.

²⁰ Ti macare tiquiro cohãgũ ihñana bucueya mꞥsa ꞥhmꞥse cjãna. Cohãcjũ yequina, Jesu tiquiro cũrina, tiquiro yere yahu mꞥhtarina ijipihntina mꞥsa bucueya. Ti maca cjēna mꞥsare ñano yũhdũgũ yeri. Tiquina sa yeri buhiri buhiri dahreri Cohãcjũ. Sa yena bucueya mꞥsa.

²¹ Sa yero tutuariquiro angel pajiria utãre ne wahcõ, pajiri mapu doque ñori. Sa doque ñono ohõ saha nidi:

—Ahria utã bora ñojoariro saha pajiri maca Babilonia wame tiri maca boraro tutuaro bisirota. Sa borari bato ti macare pari turi ihñasi masa. ²² Ti macare butia wahagũ yerota. Sa ye ti macapu basayere musa basaducuriro saha ne acaro tisi. Arpa wame tiyere musa bua putẽducuriro saha, flauta wame tiye pacare, corneta gũhure musa putiducuriro saha pari turi ti macapu acaro tisi. Sa ye ti maca mariedagũ pari turi ti macapu dahrayequina dahrasi. Sa ye utã mehna trigore musa ña mutoñe gũhure tuhonoñsi. ²³ Ne ti maca buhrio cuñariro saha ne ijisi. Sa ye omoca dahkena musa bucue yahuducuriro saha pari turi ne acaro tisi. Ti maca cjãna musa doeri cjẽne duana, dúna gũhu apequina yuhduoro cuomedi musa. Sa yena yayia masare ujuayequina yero saha yena ijipihtiro cjẽnare mehori musa. Musa sa yerire ihña mariañe, Cohãcjũ pehere cahmedari masa, nidi tutuariquiro angel.

²⁴ Ti maca cjẽna Cohãcjũ yere yahu mahitariquinare apequina tiquiro yequina gũhure ijipihtiro cjẽnare wejẽdi jiri. Tiquina sa wejẽdi buhiri buhiri dahrerer Cohãcjũ Babilonia cjẽnare.

19

¹ Babilonia dahse wahatire yuhu ihñari bato ahmusepu peyequina masa sañuducue ca tari yuhu tuhogũ. Ohõ saha ni sañuducuri:

Aleluya. Cohãcjũre quehnoano yahuducuuhna.
Cohãcjũ marine yuhduoriquiro ijire.

Tiquirore quehnoano ño peouhna. Tutua yãhdãariquiro ijire tiquiro. ² Mehono marieno queoro masare buhiri dahrere tiquiro. Ñañe buhiri marieñequinare tiquinare buhiri dahrerare. Ñaricorore m̃m̃a mehna ñano yeducuricorore ihña cũñe ijipihtiro cjēna, ahri yehpa cjēna ñano yeri. Ticoro pehere buhiri dahreri Cohãcjũ. Sa yero tiquiro cahacjēnare ticoro wejēdi buhirire buhiri dahreri tiquiro, ni sañuducue ca tari.

³ Pari turi sañuducue ca tari tja:

Aleluya. Cohãcjũre quehnoano yahuducuuhna. Ti maca ñari maca tiquiro m̃jãari maca sa ohmeo tiducurota, ni sañuducue ca tari.

⁴ Sa yeye veinticuatro Jesu yequina pãhtoa, piti-tiario sijoro saha bajuyequina mehna dãsepe curi mehna quehe sa, mari Pacãre tiquiro dujiropã dujiriquire ño peori. Ohõ saha ni ño peori tiquina: “Aleluya. Sata yeihna. Mari Pacãre quehnoano yahuducuuhna,” nidi tiquina. ⁵ Came pãhtoro dujiropã ohõ saha nino ca tari:

Mari pãhtoro Cohãcjũre ño peoya. Tiquiro cahacjãna, tiquirore ño peona, ihyo ijina, pãhtoa gãhã ijipihtina m̃sa tiquirore quehnoano yahuducuya, nino ca tari.

Cordero tiquiro omoca dãhteati deco bose decore yahuahye Ñu

⁶ Came peyequina masa tiquina yahuducugã tãhou. Sa ye pajiri peo, m̃po mehna tutuaro bisiro saha yahuducue ca tari yãhã tãhogã:

Aleluya. Cohãcjũre quehnoano yahuducuuhna. Tiquiro mari pãhtoro pehe pãhtoro sajã tuhasari. Tutua yãhdũariquiro ijire tiquiro. 7-8 Cordero tiquiro omoca dãhteati pje ijire yojopũre. Tiquiro omoca dãhteaticoro quehnoano tiquina quehno tuhasaricoropũ ijire. Ticorore quehnoari suhtiro wete marieni suhtirore ohori. Ti suhtiro Cohãcjũ yequina quehnoañene tiquina yeri yero saha ijire, mari queoye mehna buhegũ. Sa yena ti omoca dãhteati pje ijigũ bucueihna mari. Cohãcjũre “Tutua yãhdũariquiro ijire”, niuhna, ni yahuducue ca tari.

⁹ Tiquina sa nidi bato angel ohõ saha nidi yũhũre:

—Ahrire ojoa neña: “Cordero tiquiro omoca dãhteri deco bose decore tiquiro pijioriquina bucueyequina ijire”, ni ojoa neña, nidi angel yũhũre.

Sa ninota ohõ saha ni nemori:

—Ijirota ijire ahri yũhũ yahuri. Cohãcjũ ye yahuducuye ijire, ni nemori yũhũre.

¹⁰ Tiquiro sa nigũ tũhogũta tiquiro caha dãsepe curi mehna quehe sa, tiquirore ño peou tũhũ nimi. Yũhũ sa yegũ waro ohõ saha nidi tiquiro yũhũre:

—Tire yeracãhña. Mũhũ yero saha yũhũ gũhũ Cohãcjũ cahacjũta ijiaja. Mũhũ acaye Jesu yequina ijipihtiyequina tiquiro ye buheyere duhueyequina yero saha yũhũ gũhũ Cohãcjũ cahacjũta ijiaja. Sa yegũ Cohãcjũ pehere dãsepe curi mehna quehe sa, tiquirore ño peoya, nidi angel yũhũre.

Cohãcjũ yere yahu m̄htariquina m̄na panop̄
cjẽna Esp̄ritu Santo yedohoro mehna ti buheyere
Jesu ye buheyere yahuyuahye.

*Caballo yehseriquiro bui pesariquirore
yahuahye Ñu*

11 Came ʘhm̄se parĩ maa wahagũ ihñaa.
Top̄ caballo yehseriquiro ijiri. Tiquiro bui
pesariquiro ohõ saha wame tiri: Tiquiro nidiro
sahata yeriquiro poto yeriquiro wame tiri tiquiro.
Queoro masare dutiriquiro ijiro, tiquirore ihña
tuhtiyequina mehna cahme wejẽne. 12 Tiquiro
caperi peca pohna yero saha ijiri. Sa yero tiquiro
dapup̄ peye p̄htoa pesaye behtori ijiri. Sa
yero tiquiro pagup̄ wame ojoa ohõnohriquiro
ijiri. Ti wamene tiquiro dihita masidi. Apequina
masiedari. 13 Tiquiro sañari suhtiro yoari suhtiro
dii wahñari suhtiro ijiri. Tiquiro ohõ saha wame
tiri: Cohãcjũ ye yahuducuyere yahuriquiro wame
tiri tiquiro. 14 Sa ye tiquiro yequina surara ʘhm̄se
cjẽna tiquirore nan̄ tãri. Yehseyequina caballo
bui pesayequina quehnoañe yehseye suhtire,
wete marieñe suhtire sañariquina ijiri. 15 Tiquiro
d̄userop̄ ñoseni p̄jĩne siori p̄jĩne cuhñuri. Ti p̄jĩ
ijipihtiye yehpari cjẽnare tiquiro ȳhd̄d̄cati p̄jĩ
ijiri. Sa yero tiquiro tutuaye mehna tiquiro dutigũ
ne ihcãquiro tiquirore ȳhd̄d̄caro c̄si. Cohãcjũ
ijipihtiye yehpari cjẽna mehna usuare. Tiquiro
sa usuagũ caballo bui pesariquiro tiquinare
tutuario buhiri dahrerota. 16 Tiquiro suhtirop̄,
tiquiro ñec̄ gũhare ahri wamene ojoa ohõri jiri:
“Ijipihtiyequina apequina p̄htoa bui p̄htoro”, ni
ojoa ohõri jiri.

17 Came asũ asiroꝝ ducuriquiore angelre ihñaa. Ijipihtiequina aħmaseꝝ w̄yequina yuca parire sañuducu m̄ori tiquiro. Ohõ saha ni tutuaro sañuducu m̄ori:

—Cahmecoana ahtaya. Cohãcjũ tiquiro bose decop̄a ihyana ahtaya. 18 Peye yehpari cjẽna p̄htoare, surara p̄htoare, surara parire, caballoare, tiquina bui pesayequinare, ijipihtiequina apequina masare, cahacjẽnare, cahacjẽna ijieyequinare, apequina p̄htoare, ihyo ijieyequinare tiquina ijipihtiequina tiquina paḡri ijirire ihyana ahtaya, nidi angel yucaare.

19 Came n̄c̄a cjãnore, ahri yehpa cjẽna p̄htoa tiquina yequina surara pari ḡh̄re ihñaa. Caballo bui pesariquiore mehna tiquiro yequina surara pari mehna cahme wejẽne tehe cahmecoari tiquina. 20 Tiquina sa cahme wejẽḡũ caballo bui pesariquiore n̄c̄a cjãnore peresu yeri. Apequiore “Cohãcjũ yere yahu mahtaḡa ijiaja”, ni mehoriquiore ḡh̄re peresu yeri. Tiquiro ni mehoriquiore pehe n̄c̄a cjãno tiquiro ihñonop̄a tutuaye mehna ye ihñoriquiore ijiri. Tiquiro sa ye ihñori mehna n̄c̄a cjãno wamene wahñañequinare tiquiro queoyere ño peoyequinare ni mehori “Ahri Cohãcjũ ye ijire”, nino. Tiquina p̄arore tiquiro peresu yeri bato tiquinare catieyquinareta pecap̄a cohãri. Ti peca pajiri ma yero saha pajiri peca azufre mehna āj̄ri peca ijiri. 21 Sa yero d̄hsariquinare tiquina yequina surara parire ñoseni pj̄i mehna tiquiro d̄userop̄a ijiri pj̄i mehna wejẽdi caballo bui pesariquiore pehe. Sa tiquiro wejẽdi bato yuca pari tiquina paḡri ijirire ihyaye, yapi ȳhd̄aa

wahari.

20

Mil c̄hmari waro Cristo tiquiro yequina mehna masare dutirota

¹ Came apequiro angel ʘhm̄sep̄m̄ tiquiro dijia taḡũ ih̄ñam̄. ʘhc̄ñari cope cjã sawire, pajiri da, come da ḡãh̄ure c̄ori tiquiro. ² Sa dijia wihiro pinonore ñehedi tiquiro. Tiquiro pinono panop̄m̄ pinono saha paḡm̄ tiriquire ijiro, wat̄ino Satana wame tiriquire ijiri. Tiquirore ñeheno tiquirore d̄h̄teri mil c̄hmari waro peresu yero taro. ³ Sa d̄hte tuhasa, ʘhc̄ñari copep̄m̄ coh̄ari tiquirore ahri yeh-pari cj̄enare mil c̄hmari waro tiquiro “Mehoari”, nino. Sa coh̄a tuhasaro ti copere biha, piha ñehẽ c̄ari. Sa yero mil c̄hmari bato pari turi meheñe decorigã tiquirore wior̄ĩnota.

⁴ Came p̄h̄toa dujiyere ih̄ñam̄. Ti dujiyep̄m̄ dujiyequina ḡãh̄ure ih̄ñam̄. Tiquinare masare tiquina beseatore ñañene yeyequinare tiquina buhiri dahreatore c̄uri Cristo. Apequina ḡãh̄ure ih̄ñam̄. Tiquina pehe Jesu yere Coh̄ãcj̄ũ yere tiquina yahuri buhiri tiquina dapu pacare d̄te coh̄ãnohriquina ijiri. N̄c̄m̄ cj̄unore tiquiro queoye ḡãh̄ure d̄sepe curi mehna quehe sa ño peerari. Sa ye tiquina w̄h̄doa pacare tiquina omocari ḡãh̄ure tiquiro wamene ojoa oh̄o dutierari tiquina. Sa ye apequina tiquinare wej̄edi bato masaa wahari tja. Masari tiquina mil c̄hmari waro Cristo mehna p̄h̄toa ijiye tehe. ⁵ Apequina Cristo yequina yariariquina m̄ana masaedar̄di. Tiquina wej̄ediquina tiquina masari bato mil c̄hmari p̄h̄toa tiquina ijiri bato apequina ḡãh̄m̄

masaa wahaeta. Sa ye tiquina wejēdiquina m̄na Cristo yequina tiquiro bato masa m̄htañequina ijiri. ⁶ Tiquiro maso m̄htariquina pehe tutuaro bucueyequina ijietā. Ñañe marieñequina ijietā tiquina. Sa ye pecap̄m̄ wahasi tiquina. Masa pecap̄m̄ wahaye, pari turi tiquina yariaro saha wahare. Sa ye tiquina pecap̄m̄ wahaerare. Masa m̄htariquina Cohācj̄, Cristo yequina pahia ijietā tiquina. Sa ye mil c̄hmari waro Cristo mehna masa p̄htoa ijietā.

⁷ Mil c̄hmari bato Satanare peresup̄m̄ ijiriquirore wiorota. ⁸ Tiquirore sa wiori bato ahri yehpa cj̄nare mehono waharota tiquiro. Gog wame tiyequinare, Magog wame tiyequina ḡh̄re mehono waharota. Sa ye tiquina tiquiro mehoñene tahoye, tiquina yequina surara parire cahmecoaeta cahme wejēñe tehe. Surara pari peyequina ijietā. Pajiri ma cj̄ pad̄m̄ p̄jeri peye ti ijiro saha peyequina surara ijietā.

⁹ Sa ye ahri yehpap̄m̄re waha siteye, Cohācj̄ yequina tiquina ijiri macare Cohācj̄ tiquiro cahīdi macare majare behtoa cahmotaeta. Tiquina sa cahmotari bato Cohācj̄ tiquinare m̄hm̄se cj̄ peca mehna m̄j̄adoque dijiorota. ¹⁰ Sa wahari bato wat̄nore tiquinare mehoriquireore pecap̄m̄ cohānota. Ti peca pajiri ma yero saha ijiri peca azufre mehna m̄j̄ri peca ijiri. Top̄m̄ n̄c̄m̄ cj̄n̄ore, “Cohācj̄ yere yahu m̄htaḡm̄ ijiaja”, ni mehoriquireore ḡh̄re cohā tuhasari. Top̄m̄ tiquina ijiḡ deco, ñamip̄m̄ ḡh̄re sa ñano pur̄ducurota tiquinare.

Cohācj̄ masare buhiri dahre bato tire

¹¹ Came pajiro dujirore quehnoano yehserore p̄h̄toro dujirore ih̄ñau. Ti dujiro bui dujiriquire ḡuh̄re ih̄ñau. Ahri yehpa cj̄ēna ḡuh̄u uhm̄use cj̄ēna ḡuh̄u tiquire cueye, duhti oma c̄āa wahari. Sa duhtiepeta tiquire duhtiyē c̄ūedari. ¹² Sa yeḡu p̄h̄toro poto yariariquina m̄ana tiquina ducuḡū ih̄ñau. Tiquina ihyo ijiyequina, p̄h̄toa ijiriquina ḡuh̄u ijiri. Top̄u tiquina ducuḡū ojoa oh̄ñe tjurire p̄ōri. Ti tjuri masa tiquina yerire tiquina ojoa oh̄ñe tjuri ijiri. Sa yero beseriquiro ti tjurire ih̄ña tuhasa tiquina yerire masidī. Tire masino yariariquinare beseri ñañequina, quehnoañequina ḡuh̄re. Came ape tju ḡuh̄re p̄ōri. Ti tju Coh̄c̄j̄ū mehna sa ijducuatiquinare tiquina wamene ojoa oh̄ōri tju ijiri. ¹³ Came pajiri map̄u, diap̄u ḡuh̄re yaria dijariquina wahc̄ā m̄ajaa wahari. Sa ye yehpa puh̄iap̄u ijiyequina, yariariquina tiquina ijirop̄u ijiyequina ḡuh̄u m̄ajaa wahari. Tiquina sa m̄aja saḡū top̄u dujiriquire tiquina yerire masi p̄ehoro, tiquinare beseri ñañequina, quehnoañequina ḡuh̄re. ¹⁴ Came yariarore, yariariquina tiquina ijiro ḡuh̄re coh̄ā c̄āhri Coh̄c̄j̄ū pari turi mari yariatore. Pecap̄u coh̄ā c̄āhri. Ti peca pajiri ma yero saha ijiri peca pajiri peca ijiri. Pecap̄u wahayequina pehe pari turi yariaro saha wahare. ¹⁵ Sa yero sa ijducuatiquina tiquina wamene Coh̄c̄j̄ū tiquire ojoa oh̄ōri tju p̄u ijiptiyequina tiquina wamene ojoa oh̄mehneñequina pehere pecap̄u coh̄āri tiquire.

Ɖhmusepɥ, ahri yehpa gũhare wahmare came-sarota Cohãcjũ

¹ Came ɥhmusepɥ, ahri yehpa gũhare wahmare tiquiro comesarire ihñaa. Ɖhmusepɥ iji mahtari, yehpapɥ iji mahtari, pajiri mapɥ iji mahtari gũhɥ pihtia wahari. Mariedari. ² Sa yegɥ yɥhɥ Ñu quehnoari macare, wahma macare Jerusalēne ihñaa. Ti maca ɥhmusepɥ Cohãcjũ cahapɥ dijia tagũ ihñaa. Omoca dũhteaticorore quehnoañe suhti mehna wahma sũore omoca dũhteatiquirore bucuegũ yero taro. Sata ti macare quehnoyuri jiri Cohãcjũ, tiquiro yequinare bucuegũ yero taro. ³ Tire yɥhɥ ihñari bato pũhtoro dujiropɥ tiquiro sañuducugũ tũhou:

—Ihñaña. Yojoɥare masa watoapɥ ijiro nine Cohãcjũ. Tiquina mehna ijirota tiquiro. Sa ye tiquiro yequina ijjeta tiquina. Sa yero Cohãcjũ tiquiro basi tiquina mehna cjũno ijiro, tiquina yaquiro Cohãcjũ ijirota. ⁴ Sa yero sa bucueducugũ yerota tiquiro tiquinare. Sa ye pari turi bɥjua witisu tiquina. Sa ye ne pari turi yariasi tiquina. Ne ñano jeripohna tiye, utiye, purĩne gũhɥ marisi tiquinare. Ahri ijipihtiye panopɥ cjẽ ijiri pihtia waharota, ni sañuducuro ca tari.

⁵ Came pũhtoro dujiropɥ dujiriquiro ohõ saha nidi:

—Ihñaña. Ijipihtiyere wahma comesagũ yeitja, nidi.

Tiquiro sa nidi bato yɥhare ohõ saha nidi tja:

—Ahri yɥhɥ niñene ojoa neña. Yɥhɥ niñe ijirota ijire. Sa yero yɥhɥ nidiro sahata sa waharota. Sa yegɥ yɥhɥ niñene ojoa neña, nidi yɥhare.

⁶ Came ohõ saha nidi tja yɥhare:

—To punota ijiaga. Yuhũ ijipihtiyere bajumehnedigũ ijiaja. Sa yegũ ijipihtiyere pihtigũ yeacjũ ijiaja. Aco wũoyequina tutuaro tiquina acore cahmeno saha yuhũ cahapũ ahta duayequina yuhũre cahmeeta. Sa ye yuhũre yuhtieta. Yuhũ catigũ yeye aco yero saha ijigũ ijiaja. Yuhũre cahmeñequinare yuhũ mehna sa ijiducugũ yeitja tiquinare. Tiquina esa tuharo ye dutiro marieno, yuhũ tutuaye mehna yuhũ mehna sa ijiducugũ yeitja. ⁷ Ijipihtiyequina yuhũre wacũ tutua duhueyequinare ohõ saha yeitja: Tiquina yaquiro Cohãcjũ ijitja. Sa ye tiquina pehe yuhũ pohna ijietja. ⁸ Sa ijiepetta cueye, yeere duhueyequina, yuhũre cahmeeñequina, ña yuhũyere yeyequina, masare wejẽñequina, wũana tiyequina, masare ujuayequina yero saha yeyequina yayia, “Cohãcjũ ijire”, tiquina niñe queoyere ño peoyequina, ijipihtiyequina ni mehoñequina pecapũ wahaeta. Topũ pajiri ma yero saha ijiri peca pajiri peca azufre mehna ujũno nine. Topũ wahayequina pari turi tiquina yariaro saha wahaye nine, nidi yuhũre.

Wahma maca Jerusalẽne yahuahye

⁹ Came ihcãquiro angel yuhũ cahapũ wihiri. Tiquiro siete pari cũoyequina, tiquiro buhiri dahre duti cũriquina angele mehna cjũno ijiri. Sa wihiro, ohõ saha nidi yuhũre:

—Ihñagũ ahtaya. Cordero tiquiro omoca duhtericorore ihñoutja mũhũre, nidi angel yuhũre.

¹⁰ Sa yero Espiritu Santo yuhũre Cohãcjũ ya macare ihñori. Ohõ saha bajuro ihñori yuhũre: Ʋhmũanũ cũnũ buipũ yuhũre ne mũjari. Tũpũ

usã ijigũ Jerusalêne Cohãcjũ ya macare quehnoari macare ihñori yuhure. Cohãcjũ cahapũ uhmũsepũ ijiri maca dijia taro nidi ahri yehpapũ. ¹¹ Cohãcjũ tiquiro asi siteye mehna asi siteri maca ijiri ti maca. Wapa tiye utã yero saha asi siteri. Jaspe wame tiye utã yero saha asi siteri. Sa yero vidrio yero saha quehnoano aco sitiri maca ijiri ti maca. ¹² Sa yero pajiri sahrĩno uhmũari sahrĩno tiquina sahrĩ sãri maca ijiri ti maca. Doce sopecahari tiri ti sahrĩno. Ti sopecaharipe cohteri angele. Ti maca cjẽ sope pahmaripũ Israe masa cururi doce cururipe tiquina wame wahñari. ¹³ Asũ mũja taro pehe ti sahrĩno cœori ihtia sopecaha. Sur cũ pehe pehe ihtia sopecaha ijiri. Norte poto pehe ihtia sopecaha ijiri. Asũ sajãno pehe gũhure ihtia sopecaha ijiri. Ijipihtiro doce sopecahari waro cœori ti sahrĩno. ¹⁴ Ti sahrĩno doce utã paca bui pesari. Ti utã pacape Cordero cũrina doce tiquiro cũrina usãpe wame wahñari.

¹⁵ Sa yero angel yuhure yahuriquiro queodũ uru mehna tiquina yedure cœori. Ti macare, ti maca cjẽ sopecaharire, sahrĩno gũhure queoro taro nidi.

¹⁶ Ti maca yoaro punota ehsaro gũhũ to punota ehsari. Uhmũano gũhũ to punota uhmũari. Sa yero angel queodũ mehna ti macare queori. Ti maca dos mil doscientos kilómetro yoari maca ijiri. To punota ehsari maca ijiri. To punota uhmũari maca ijiri. ¹⁷ Sa yero ti maca cjã sahrĩnore queori angel. Sesenta y cinco metro uhmũari sahrĩno ijiri. Masa mari queoro sahata queoro nidi tiquiro angel.

¹⁸ Ti sahrĩno jaspe wame tiye utã paca mehna tiquiro yeri sahrĩno ijiri. Sa yero ti maca pehe uru mehna tiquiro yeri maca ijiri. Ti uru wete

marieñe ijiro quehnoano asi siteri. ¹⁹ Ti sahrĩno docapũ ijieye utã pacapũre peye sijoro saha ijieye wapa tiye paca wahñari. Ti utã paca sahrĩnopũ pesaye paca doce paca ijiri. Iji mahtaria utãre jaspe wame tiye utã wahñari. Ti paca bato ijiria utãre zafiro wame tiye utã wahñari. Pũaria bato ijiria utãre ágata wame tiye utã wahñari. Ihtitaria bato ijiria utãre esmeralda wame tiye utã wahñari. ²⁰ Pititaria bato ijiria utãre ónice wame tiye utã wahñari. Ihcã omope paca bato ijiria utãre coralina wame tiye utã wahñari. Seis paca bato ijiria utãre crisólito wame tiye utã wahñari. Siete paca bato ijiria utãre berilo wame tiye utã wahñari. Ocho paca bato ijiria utãre topacio wame tiye utã wahñari. Nueve paca bato ijiria utãre crisoprasa wame tiye utã wahñari. Diez paca bato ijiria utãre jacinto wame tiye utã wahñari. Once paca bato ijiria utãre amatista wame tiye utã wahña bato tiri.

²¹ Sa ye doce sope pahmari doce perla mehna tiquiro yeri pahmari ijiri. Ti pahmaripe ihcã pje perla pje mehna tiquiro yeri pahmari ijiri. Sa yero ti maca cjã maha uru mehna tiquiro yeri maha ijiri. Ti uru wete marieñe uru ijiri. Sa yero quehnoano aco sitiri maha ijiri ti maha.

²² Ti macapũ Cohãcjũ wũhũre ihñedũ. Mariedari. Ti macapũ ijipihtiorũ mari pũtorore Cohãcjũ tutua yũhdũariquirore, Cordero gũhũre ño peore masa. Sa yero ti maca ijipihtiro Cohãcjũ wũhũ yero saha ijiri. ²³ Sa yero ti macapũ Cohãcjũ tiquiro asi siteye quehnoano buhriori. Cordero gũhũ sihãria yero saha buhriori. Sa ye asũ deco cjãno gũhũre ñami cjãno gũhũre topũ tiquina buhriogũ cahmedari. ²⁴ Sa ye ahri yehparũ ti buhrioye

mehna ijieta ijipihtiro cjēna. Sa ye ijipihtiye yehpari cjēna p̄h̄toa ti macap̄ quehnoa ȳhd̄ayere tiquina c̄oyere ne wihieta. ²⁵ Sa ye decore ti maca cjē sopecahari p̄ori sopecahari ijieta. Top̄re ne ñami marisi. Sa ye ti sopecaharire ne bihasi. Sa susuducurota. ²⁶ Sa ye ahri yehpari cjēna quehnoañene tiquina c̄oyere ti macap̄ ne wihieta. ²⁷ Ñañe pehere ti macap̄ ne ne wihisi. B̄e tigū yeyequina, ñañene yeyequina gūh̄ ti macap̄ ne wahasi. Mehoñequina gūh̄ ne wahasi. Cordero tiquiro ojoari tjup̄ tiquina wame wahñañequina dihita ti macap̄ wahaeta. Ti tju tiquiro ȳhd̄oriquina tiquina wamene tiquiro ojoa oh̄ori tju ijire. Ti tjup̄ tiquina wame wahñañequina sa ijiducueta.

22

¹ Came quehnoari mare catigū yeri mare ih̄ori ȳh̄re angel. Ti ma quehnoano aco sitiri ma Coh̄cjū, Cordero gūh̄ tiquina dujirop̄ ahtari ma ijiri. ² Sa yero ti maca cjā maha deco b̄r̄ari ti ma. Ti ma p̄a peheri d̄ht̄ cahap̄ catigū yeye cj̄ ducuri. Ti cj̄ as̄ripe d̄ca tiri. Ih̄cā c̄h̄mare doce tahari d̄ca tiri. Sa ye ti cj̄ cjē p̄ri mehna quehnoano aco tieta ahri yehpa cjēna. ³ Ti macare ne ñañe buhiri dahreati marisi. Ti macap̄ Coh̄cjū dujiro ijirota. Cordero dujiro gūh̄ ijirota top̄. Sa ye ijipihtiyequina masa top̄ ijiyequina tiquina cahacjēna tiquina poto d̄sepe curi mehna quehe sa, tiquinare ño peoeta. Sa yero top̄ ñañe ne marisi. ⁴ Tiquina Coh̄cjūre ih̄ña piti ca dujieta. Sa ye tiquina w̄h̄doa pacap̄ tiquiro wame wahñañequina ijieta. ⁵ Top̄re ñami ne marisi. Sa ye

sihãñe paca gãhure cahmesi topu ijiyequina. Asũ buhriogũ gãhure cahmesi. Mari pũhoro Cohãcjũ buhriorota. Sa ye ti macapũ ijiyequina ape sie cjẽna pũhota ijiducueta.

Jesucristo ahri yehpapũ tiquiro tojoa tato mehenogã dũhsare

⁶ Came angel yũhure ohõ saha nidi:

—Ijipihtiye ahri tiquina yahuri ijirota ijire. Sa ye tiquina nidiro sahata waharota. Mari pũhoro Cohãcjũ tiquiro yere yahu mũhtariquinare masigũ yeriquiro ijire. Tiquiro pehe yojopũre tiquiro yaquiro angelre ohori tiquiro cahacjẽnare masigũ yero taro. Came cjũnogã dũhse wahatire masigũ yero taro tiquiro yaquiro angelre ohori, nidi angel yũhure.

⁷ Jesu pehe ohõ saha nidi:

—Tũhoya mũsa. Mehenogã dũhsare yũhũ tojoa tato. Ahri pũ cjẽ yahuyere yũhdũdũcaeyequina bucueyequina ijietã, nidi Jesu.

⁸ Yũhũ Ñũ ahri ijipihtiyere yũhũ ojoa nedire tũhou. Sa yegũ tire ihñau. Sa yegũ yũhũ tũhori bato, yũhũ ihñari bato yũhure ihñoriquiro angel poto dũsepe curi mehna quehe sami. Tiquirore ño peogũ tũhũ nimi. ⁹ Yũhũ sa yegũ ihñano ohõ saha nidi yũhure:

—Sa yeracãhña. Mũhũ yero saha yũhũ gãhũ Cohãcjũ cahacjũta ijiaja. Mũhũ acaye Cohãcjũ yere yahu mũhtariquina, ijipihtiyequina ahri pũ cjẽ dutiyere yeyequina gãhũ tiquina ijiro saha yũhũ gãhũ Cohãcjũ cahacjũta ijiaja. Sa yegũ Cohãcjũ poto dũsepe curi mehna quehe sa, tiquiro pehere ño peoya, nidi angel yũhure.

10 Sa yero ohõ saha ni yahu nemori yũhũre:

—Ahri pũpũ came dũhse wahatire yahure. Sa wahato mehenogã dũhsare. Sa mehenogã dũhsagũ ahri pũpũ yahurire nũoedacãhña mũhũ.

11 Ti pje yũhũ yahuri pjere ñañequina pehe sa yeducucũnahdo ñañene. Ñabutiayequina gũhũ ña yũhdũaro yeducucũnahdo. Quehnoañequina pehe quehnoano yeducuahro. Sa ye ñañe marieñequina gũhũ ñañe marieñequina sa ijiducuahro ti pjere, nidi angel yũhũre.

12 Ohõ saha nidi Jesu:

—Tũhoya mũsa. Mehenogã dũhsare yũhũ tojoa tato. Mũsare yeequinare yũhũ ohoatire ne cãhtagũ tũhũ niaja. Sa yegũ quehnoañene mũsa yeri wapa mũsare quehnoano yeitja. 13 Yũhũ ijipihtiyere bajumehnedigũ ijiaja. Sa yegũ ijipihtiyere pihtigũ yeacjũ ijiaja.

14 'Ijipihtiyequina wete marieñe suhtire sañañequina tiquina ijiro saha tiquina ñañe yerire cosenohriquina ti macapũ esaeta. Sa ye ti maca cjẽ cjũ catiyere ohoye cjũ dũcare ihyaeta. Sa ye bucueyequina ijietã tiquina, nidi Jesu. 15 Ti macapũ eseyequina pehe ahriquina ijire: Ña yũhdũayequina, masare ujuayequina yero saha yeyequina yayia, wũana tiyequina, masare wejẽñequina, “Cohãcjũ ijire”, tiquina niñe queoyere ño peoyequina, ni meho peyayequina gũhũ ijire ti macapũ eseyequina.

16 Sa yero ohõ saha ni yahu nemori Jesu:

—Yũhũ, Jesu, yaquiro angelre ohou mũsare yeequinare ahri pũ cjẽne yahugũ tũhũ. Pũhtoro Davi

panami iji turiagu ijiaja yuhu. Yuhu bohrearia yero saha ijigu ijiaja, ni yahu nemori Jesu.

¹⁷ Espiritu Santo Jesure “Tojoa taya”, nine. Jesu yequina tiquiro omoca danteaticoro yero saha ijiyequina gahu “Tojoa taya”, nine. Ijipihtiyequina tiquina “Tojoa taya”, nidire tahoeyequina gahu “Tojoa taya”, niahdo Jesure.

Aco wahoeyequina acore tutuaro tiquina cahmeno saha Cohãcjũ caharu waha duana Jesure tutuaro cahmeña. Tiquiro catigũ yeye aco yero saha ijire. Tiquirore cahmeñequinare uhmusepu sa ijiducugũ yerota Cohãcjũ. Tiquina esa tuharo ye dutiro marieno Jesu yedohoro mehna sa ijiducugũ yerota.

¹⁸ Yuhu Ñu, ijipihina ahri pũ cjẽ Cohãcjũ yere tãhorinare musare ohõ saha ni cua pesaro mehna yahutja. Ahri buheye mehna apeye buheye mehna more yahu nemoñequina Cohãcjũre yuhduducaye nine. Tiquina sa yuhduducagũ ihñano ijipihtiye ahri pũpu tiquiro buhiri dahreatire tiquiro yahuriro sahata cñnota tiquina gãhure. Sa yero sata tiquina gãhure buhiri dahrerota. ¹⁹ Sa ye ahri pũ cjẽ yahuyere yahu dũhayequina Cohãcjũre yuhduducayequina ijire. Tiquina sa yuhduducagũ ihñano catigũ yeye cju ducare tiquinare ihya dutisi. Sa ye sa ijiducusi tiquina. Sa yero tiquiro ya macaru quehnoari macaru waha dutisi. Ti cju, ti maca gahu ahri pũpu tiquina yahuripu ijire.

²⁰ Ijipihtiye ahri pũ cjẽne yahuriquiro ohõ saha nine:

—Sa tjire. Mehenogã dũhsare ahri yehparu yuhu tojoa tato, nine tiquiro.

Sa tjiya. Ʋsã pũhto Jesu, tojoa taya.
²¹ Mari pũhtoro Jesu tiquiro yedohoro mehna
ijipihtina m̄sa quehnoano ijiya.

Cohãcjũ Yere Yahuducuri Tju
New Testament in Piratapuyo (CO:pir:Piratapuyo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Piratapuyo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Piratapuyo [pir], Colombia

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Piratapuyo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

lxxx

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
ad83cef1-6eb5-5233-a8f3-356e47bbda0d